

KARSZT-ÉS BARLANGKUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ

BUDAPEST

1964

2-3

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Budapest VI. Gorkij fasor 46 - 48.

KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI
T Á J É K Ö Z T A T Ó

Kiadja a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

Szerkesztő: DR. DÉNES GYÖRGY
Felelős kiadó: DR. HEGEDŰS GYULA
Technikai szerkesztő: Id. SCHÖNMSZKY LÁSZLÓ
Lektorok: FROJIMOVICS PÉTER és HAZSLINSZKY TAMÁS

A kiadvány sokszorosítását a Nehézipari Minisztérium Tájékoztatási Osztálya a Minisztertanács engedélye alapján M-989/1962-Ba/16. szám alatt engedélyezte.

Készült a NIM Házinyomdájában 1000 példányban.

100 ÉVES AZ ÉKME
ÁSVÁNY-FÖLDTANI TANSZÉKE
(AZ MKBT ELNÖKÉNEK ÜDVÖZLŐBESZÉDE A JÚNIUS 2-I JUBILEUMI
ÜNNEPÉLYEN)

Amidőn az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem ünnepli Ásványtan-Földtani Tanszékének 100 éves jubileumát, az ünneplésben részt kér a közel 1000 tagot számláló Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat, valamint a vele szorosan együtt dolgozó, a METESZ keretében működő Szpeleológiai Bizottság is. Szeretettel, ragaszkodással és tisztelettel üdvözljük a 100 éves Ásványtan-Földtani Tanszékét, amelynek tudományos munkájában, a szpeleológia sok ága talál értékes utmutatást, számos eredménye tartozik a magyar barlangkutatók kiemelkedő teljesítményei közé, s éppen ezért a Társulat számára a Tanszék működése és munkássága életbevágóan fontos.

Társulatunk büszke az Ásvány-Földtani Tanszék Vass Imre kutatóházára, amelyben már eddig is sok olyan tudományos megfigyelés és publikációs eredmény született, amelyek a szpeleológia keretein messze túlmenően népgazdasági szempontból is jelentősek.

Köszönettel szeretném megemlíteni azt a mindenkor szives és nagyarányú segítséget, amelyet a jubiláló tanszék professzora és minden oktatója a magyar barlangkutatóknak nyújtott és lan-
kadatlan áldozatvállalással nyújt ma is.

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat az ünnep alkalmából szívből kíván az Ásványtan-Földtani Tanszéknek további sok-sok tudományos eredményt és kéri, hogy az a szíves kapcsolat, amely eddig a Tanszék és Társulatunk között fennállott, a jövőben ha lehet, még jobban mélyüljön el.

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat a 100 éves tanszék működéséhez az elkövetkező évszázadra kíván jószerencsét.

dr. Bogsch László

ELNÖRI MEGNYITÓBESZÉD A MKBT 1964. III. 22-I KÖZGYÜLÉSÉN

DR. BOGSCH LÁSZLÓ

Igen Tisztelt Közgyűlés!

A végtelen idő nagy homokóráján csak parányi kis porszem hullott alá legutóbbi közgyűlésünk óta, a Baradla pompás cseppkövei talán nem is mérhető módon gyarapodtak, mégis Társulatunk életében ismét fontos fordulóponthoz jutottunk a mai közgyűléssel. Eltelt ismét egy esztendő, s emberi mércénkkel nézve ez már olyan hosszú idő, hogy számot kell adnunk megint egy év munkájáról, s meg kell vizsgálnunk milyen feladatok állnak előttünk az elkövetkező időben.

A tudomány fejlődésének mai rohamos üteme, ha szabad szakmám egyik kifejezésével élnem, mai evolúciós tempója mellett nemcsak évről-évre, hanem szinte napról-napra olyan mértékben szaporodik a természettudományos ismeretanyag, hogy már szinte áttekinthetelenné teszi az elért eredményeket.

Darwin 1859-ben megjelent korszakalkotó műve a fajok eredetéről, természetesen csakhamar ráirányította a figyelmet az ember származására is. T.H. Huxley már száz évvel ezelőtt (1863) megállapította, hogy ez a probléma lett a kérdések kérdése. Száz évvel ezelőtt az ember származásának tárgyi bizonyítékai ugyyszólván még sehol sem voltak. Azóta lassan igen jelentős anyag gyűlt össze, melynek egy fontos része azonban a második világháború barbár pusztításai során a tudomány számára elveszett. De a mai ősembertani kutatások egyik kitűnő művelője, G. Lieberer megállapította, hogy a háború befejezte óta a paleoanthropológiai tényanyag talán még nagyobb mértékben gyarapodott, mint századunk első ötödfél évtizedében összesen. S ha megvizsgáljuk, hogy ennek az anyagnak jó része honnan került az ősembertan művelőinek kezébe, kiderül, hogy például az afrikai Australopithecus leletek részben a Johannesburg közelében fekvő Sterkfontein-i és Swartkrans-i, részben a Középső-Transvaalban levő Potgietersrus-i barlangok kitöltéséből kerültek elő, a híres Oldoway-i lelőhelyen kívül.

A második világháború folyamán elveszett jelentős lelet pedig a Csou-Kou-tien-barlangból előkerült Sinanthropus anyag volt.

A paleoanthropológia tehát nagyon sokat köszönhet barlangokból származó leleteknek az ember törzsejlődésére vonatkozóan.

Az ősembertan mellett azonban az őslénytan számára is sok-sok fontos anyagot szolgáltattak a barlangok. Miután a Subalyukon és a répáslutai Balla-barlangon kívül pleisztocénkori Homínida maradványokkal nem rendelkezünk, szeretnék legalább az őslénytannal kapcsolatosan néhány hazai barlangot felemlíteni. Így a csákvári Bácskázát szeretném felidézni, amely pliocénkori faunájával az akkor "pikermi-típusú" emlősvilágnak szolgáltatta páratlanul érdekes és értékes, nagyon gazdag anyagát. Vagy az újabb esztendőik eredményei közül hadd idézzem a Szelim-barlangnak a nemzetközi irodalomban is egyre ismertebbé váló lelettömegét, vagy a Tarkó-kőfülke annyira jelentős pleisztocén anyagát.

Az ősrégészetnek barlangokból előkerült hazai és külföldi hírességeinek példáit szinte végnélkül sorolhatnánk föl.

A biológia számára a barlangok világa ugyancsak egyre több és mindinkább fontosabbá váló ismeretanyagot szolgáltat. Jól példázza ezt nálunk az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állatrendészeti Intézetének barlangbiológiai állomása, amely volt elnökünk, dr. Dudich Endre akadémikus professzor vezetésével immár évek óta folytatja eredményes kutatásait.

Barlangjainkból faszénmaradványok is jelentős mennyiségben kerültek ki. Ezek anthrakotómiai vizsgálatában uttörő szerepet játszott annak idején Hollendonner Ferenc, akinek vizsgálati eredményei paleoklimatológiai szempontból is jelentősek voltak.

Hogy ma már a paleoklimatológia is milyen széleskörű érdeklődésre tart számot, vi-

lágosan mutatja az a tény, hogy a német nevű, de szervezetében nemzetközi összetételű Geologische Vereinigung ideai tudományos ülészakát a paleoklimatológiának szentelte. A március első hetében Kölnben megtartott ülészakának közel 400 résztvevője volt, s ha itt nem is hangzottak el barlangokból kikerült anyagok vizsgálatán alapuló előadások, mégsem vitatható, hogy a barlangokból előkerült maradványok mindenképpen jelentős adatokkal járulhatnak hozzá az ősvilági éghajlat ismeretéhez.

A barlangok jelentőségét éppen Társulatunkban karsztmorfológiai szempontból nyilván olyan kevésbé kell külön hangsúlyozni, mint a karszthidrologia nézőpontjából. Ujabb javaslatok a C 14-es módszer bevezetését célozzák az utóbbi témakörben, így bizvást állíthatjuk, hogy faszenek ilyen irányú kutatása mellett fellépett más speleológiai kutatási vonalról is az igény az izotóp vizsgálatokkal szemben.

A karszthidrologiát - mint a speleológiai kutatások egyik leglényegesebb vizsgálati irányát - szeretném a gyakorlat szempontjából is külön hangsúlyozottan felemlíteni. Gondoljunk csak arra a fontos szerepre, amelyet karsztvizeink a bányászatban és az ivóvíz-ellátásban is játszanak.

Ha most még a barlangoknak arra a szerepére gondolunk, amelyet gyógyításban már eddig is játszottak, s amelyet még játszani fognak, vagy a bennük főlhalmozódott guanótelepek gazdasági jelentőségére, akkor világossá válik előttünk az a komplexitás, amely a speleológiát jellemzi.

A tudomány fejlődésének egyik érdekes jelenségével állunk itt szemben: egyrészt előttünk van a tudománynak az utóbbi évtizedekben bekövetkezett, s előzőleg talán nem is sejtett "szétporlódása", specializációja, másodsor pedig az ilyen módon specializált szak tudományok nagyobb egységekbe történő összefogásának szükségessége, igénye. Ez más szóval annyit jelent, hogy a tudomány fejlődése természetesen hozza magával a specializálódásnak egészen messzemenő fokozatait. Lassan-lassan az egyes tudományozakok művelői már odajutnak, hogy csak szűkebb szakterületük anyagát tudják áttekinteni, mert ennek a szűkebb szakterületnek az anyaga is olyan mértékűvé nőtt, hogy annak alapos és részletes elsajátítása éppen elég megterhelést jelent. Világos azonban, hogy a tudomány univerzálitása megköveteli a részismeretek egységes egészévé olvasztását, az elmélyült analitikus módszer mellett a magas szintű szintézist is. A részzakmák fejlődése és további gyarapodása nyilvánvalóan megköveteli ezt a szintézist, amely igen gyümölcsözően jelölhet ki újabb és újabb kutatási irányokat a speciális kutatások számára. Így analízis és szintézis folytonos egymást követéséből alakulhat ki az egyre magasabb szintű tudományos megismerés.

A tudományos munka manapság azonban már kétségtelenül csak akkor érheti el a célját, ha a munkamódszer megválasztásában és az egész munka kivitelezésében is már eleve megfelelően szerepel a tervezés, a munka minden fázisának szervezethege.

Már Claude Bernard (1813-1878), a kitűnő francia fiziológus megmondta: "A jó módszerek megtaníthatnak arra, hogy kifejllesszük és jobb célra használhassuk föl képességeinket, amelyekkel a természet felruházott bennünket. A gyöngye módszerek viszont könnyen megakadályozhatják a jó hatásfok elérését".

Amikor a tudomány oly gyors fejlődésben van, mint napjainkban, amikor az egyes tudományozakok atomizációja olyan nagyméretű, s amikor a szintézis szükségessége annyira fontos követelmény, úgy érzem, hogy Bernard ezen intelmét kétszeresen is meg kell szívlelnünk.

Ezért gondolok arra, hogy a speleológiai vizsgálatok terén is elérteztünk most arra a pontra, ahol immár szükségessé válik a sok-sok részletmunka egységes módszerek és korszerű megfontolások alapján történő egységesítése, összefogása.

A természettudományoknak az a sok részterülete, amely a barlangok kutatásával oly sok szempontból foglalkozik, már régen kialakította azt az új kutatási irányt, vagy mondjuk meg egészen nyíltan, azt a rendkívül sokoldalú és összetett, a műszaki ismeretekből a geotudományokon keresztül a legszélesebb értelemben vett biológia területéig terjedő komplex tudományt, amelyet speleológiának, barlangtánnak nevezünk.

Már a múlt évi közgyűlésünkön is céloztam arra, hogy tudományunk középpontos irányítása lassan-lassan komoly követelményként jelentkezik, s célszerű lenne barlangtani intézet szervezésére gondolni.

Az itt felsorolt elgondolások alapján különböző formákban már több országban megvalósult a barlangtani intézet. Vannak országok, ahol inkább egyik vagy másik kutatási ág speleológiai vonatkozásai történnek valamilyen intézet keretében.

Franciaországban, Belgiumban, sőt szomszédos államok közül Romániában is nagy multra visszatekintő és számos komoly értékű tudományos eredményt elért barlangtani intézet van, amely elsősorban a speleobiológia művelésére hivatott. Az egykori adelsbergi, majd postumiai, most postojnai barlanggal kapcsolatosan ugyancsak működik barlangtani intézet. A Szovjetunió több tanácsköztársaságában hasonlóképpen találkoztunk barlangtani intézetekkel.

Nagyon érdekes a helyzet Ausztriában. Itt a második világháború előtti időben a Földművelési és Erdészeti Minisztérium fennhatósága alatt működő Barlangtani Intézetet kívül a bécsi egyetemen is volt Barlangtani Intézet, amelynek akkor vezetője a nálunk is jól ismert G. Kyrle professzor volt. Ma ugyan nincs önálló speleológiai intézet a bécsi egyetem bölcsészettudományi karán, de egy néhány év előtti tervtanúsága szerint a speleológia tárgyköréből most is hirdetnek előadásokat. Így például az őslénytani nyugalmazott professzorának, K. Ehrenbergnek, a barlangi faunákról szóló előadását a speleológia címszó alatt hirdetik meg, jelölve annak, hogy az egyetem ezt a témakört önálló tudományszaknak tekint. Tradíciótól át meg átszótt egyetem tanrendjében működő tanszék nélkül, külön címszó alatt meghirdetett előadás - megítélésem szerint mindenképpen arra utal, hogy az illetékes kar a tudomány szak önállóságát elismeri.

Számunkra azonban ennél sokkal fontosabb az állami hivatalként működő Barlangtani Intézet fennállása, amelynek feladatköre végeredményben az ausztriai barlangkutatások elvi irányításában áll.

Társadalmi szervnek, mint amilyen Társulatunk is, mások a funkciói, mint valamilyen állami irányító szervnek. Ezért utalok itt újra annak a szükségességére, hogy az egész speleológia területére kiterjedő hatáskörű barlangtani intézet felállítása komoly előbbrejutást jelentene a magyar speleológia sorsában.

Kétségtelen büszkeséggel állapíthatjuk meg, hogy a Budapesti Tudományegyetemnek és az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetemnek is van barlangkutató intézete. Ezek mindegyike azonban meghatározott tudományos munkatervvel dolgozik, s nem töltheti be adott szervezeti keretei között azt az országos jellegű munkálkodást, amelyet az állami barlangtani intézetnek kell ellátnia.

Már pedig a barlangtan rendkívül sokoldalú és széles skálájú területén a különféle érdekek összehangolása és a tervszerű munka megszervezése nagyon kívánatosá tenné ilyen összefogó, irányító szerv felállítását.

Nem gondolok itt nagyszámú munkatárssal rendelkező bürokratikus intézményre, hanem olyan állami szervezetre, amely a barlangtan sokoldalú vonatkozásaiban a szükséges koordinációt elvégezze, a barlangtan gyakorlati és tudományos természetű kérdéseiben állami szerv súlyosságával hallathassa hangját, s a rendkívül komplex munkaterület egységes szempontú irányítását szilárd tervszerűséggel úgy intézze, hogy a hazai barlangkutatás tudományos eredményei és gyakorlati kihatásai minél nagyobb mértékben szolgálhassák népgazdaságunk érdekeit.

Éppen Társulatunk munkája, s a munka közben felmerülő sok nehézség igazolja, hogy egy állami szerv autoritásával működő barlangtani intézet milyen hathatós módon tudná előmozdítani nemcsak a barlangkutatás kérdéseit, hanem azoknak közvetve, vagy közvetlenül jelentkező népgazdasági kihatásait is.

E helyről is tisztelettel kérem illetékes vezetőköreinket, tegyék megfontolás tárgyává ennek a régi óhának, ha még oly szerény kezdeti keretek között, de mégis mielőbbi megvalósítási lehetőségét.

Társulatunknak kell működésével minél szélesebb körben tanubizonyosságot szolgáltatni arról, hogy a magyar karszt- és barlangkutatók lelkes, kitartó és szakmaszerető munkássága hatalmas erőt képvisel. Olyan erőt, amely céltudatos állami irányítással e komplex terület nagyarányú felvirágzásához és további jelentős eredmények eléréséhez vezet. A régi óhaj mielőbbi valórválásának reményében melegen üdvözlöm a Közgyűlés résztvevőit és Közgyűlésünket ezzel megnyitom.

KÖZGYÜLÉSÜNK

Közgyűlésünket ebben az évben a Bányaiipari Dolgozók Szakszervezetének Székházában március 22-én délelőtt tartottuk. A szakszervezeti diszteremteljes egészében megjelent tagjainkkal. Annak ellenére, hogy ezen közgyűlésünk napirendjén vezetőségválasztás nem szerepelt, mégis néhány vidéki csoportunk majdnem teljes létszámmal képviselte magát.

A közgyűlést dr. Bogsch László professzor, Társulatunk elnöke nyitotta meg. Megnyitó beszédében - melyet lapunk elején teljes egészében közlünk - rámutatott a magyar speleológia tudományos fejlesztésének és népgazdaságunk érdekében egy magyar barlangtani intézet felállításának szükségességére.

Az elhangzott beszéd után bejelentette, hogy társelnökünk, dr. Szabó Pál Zoltán más irányú elfoglaltságára és Szilyássy Gyula gazdasági titkárunk betegségére való tekintettel kimentette magát, majd üdvözölte a Nehézipari Minisztérium és Természetbarát Szövetség képviselőit.

Utána dr. Dénes György főtitkár tartotta meg Társulatunk 1963. évi működéséről szóló beszámolóját. Elsőbben két szomorú eseményről, Pávay Vajna Ferenc és Szitár Ferenc elhunytáról emlékezett meg. Mindketten Társulatunk régi, lelkes tagjai voltak. Emléküknek közgyűlésünk egy perces néma felállással adózott.

Ezután öt évvel ezelőtti újjáalakult Társulatunk fejlődéséről számolt be. Nemcsak a kutatócsoportok és a tagok létszámának gyarapodásáról, hanem tudományos szinten is nagyszabású fejlődésről beszélhetünk.

A Társulatunk munkáját két közgyűlés között irányító Választmány az elmúlt évben négy ülést tartott. Az ügyeket a Vezetőség irányításával a Titkárság intézi. Hivatalos óráit minden szerdán este 5-8-ig tartunk.

Barlangnapunkat az elmúlt évben a miskolci csoportok rendezésében június 22-23-án tartottuk, a szokásos szép sikerrel.

Társulatunknak 22 tudományos és technikai bizottsága működik. Többsége országos hírű vezetőkkel egyre komlyabb munkáról ad jelentést.

Főtitkárunk ismertette szakbizottságaink elmúlt évi munkáját és eredményeit. (Erről Tájékoztatónk «Társulati élet» rovatában részletes beszámolót közlünk.) Az év folyamán rendszeresen, egymást követően megrendezett 12 szakülés keretében 13 igen színvonalas előadás hangzott el, melyeket rendszerint élénk vita követett.

Dr. Dénes ezt követően kutatócsoportjaink tevékenységéről és eredményeiről számolt be. Ennek ismertetését itt mellőzzük, mert a csoportok jelentéseit Tájékoztatónkban folyamatosan leközzöljük.

Társulatunk kiadványaiból az elmúlt évben az évkönyvből két kötet, a közléplapból pedig két szám jelent meg. Tájékoztatónk hat alkalommal 1-8 számig került a tagság kezébe. A NIM háziyomdáját a lelkes munkáért köszönet illeti.

Barlangi Mentőszolgálatunk az elmúlt évben is becsülettel helytállt. Működésének jelentőségét felsőbb szervek is elismerték és több tagját kitüntették.

Kapcsolatunk főhatóságunkkal jó. A NIM munkánkhoz sok segítséget adott.

A természetvédelmi törvény értelmében engedély nélkül barlangkutatást végezni nem szabad. Társulatunk a kérelmeket összegyűjti és a hatósághoz továbbítja. Az elmúlt évben az Országos Természetvédelmi Hivataltól valamennyi kérelemre megkaptuk az engedélyt. Az engedélyt mindig konkrét munkahelyre kell kérni. Ha a csoport befejezte a munkát, adjon le speleológiai jelentést és pontos térképet. A felfagyott munkahelyeket szabadnak tekintjük és arra más csoportok is kaphatnak engedélyt.

Végül főtitkárunk jelentése végén megállapította, hogy Társulatunk pár évvel ezelőtti néhány kutatócsoport laza tagságából állott. Most aktív tagunk majdnem ezer fő. Külföldi kapcsolataink eredményesen fejlődtek, évkönyveink, kiadványaink külföldön is komoly megbecsülést szereztek. Munkánk is komoly, népgazdasági értékű. Szervezett, színvonalasabb munkát végző, megbecsült társulattá fejlődtünk.

A közgyűlés a főtákar jelentését jóváhagyólag tudomásul vette, majd Szilvássy Gyula gazdasági titkár jelentése következett. Az 1963. évi pénzügyi gazdálkodásunkról szóló zárszámadást és az 1964. évi költségelőirányzatot - amiket lapunk más helyén szintén közlünk - Szilvássy Gyula gazdasági titkár betegsége miatt Balázs Dénes szaktákar terjesztette a közgyűlés elé.

A Számvizsgáló Bizottság dr. Szathmáry Sándor által előterjesztett jelentésének és észrevételeinek meghallgatása után a közgyűlés a zárszámadást és a költségvetést elfogadta, illetve a vezetőségnek 1963. évre a felmentvényt megadta.

Ezután dr. Bogsch László elnök emelkedett szólásra és örömmel közölte a közgyűléssel, hogy részben dr. Kessler Hubertné, Szekula Mária művészi közreműködésével, részben az ÉKME rajzos csoportjának segítségével sikerült megoldanunk Társulatunk egyik régi problémáját. Az évekkel ezelőtt alapított kiténtetőrmek és oklevelek elkészültek, így most régi adósságunk törlesztésére sor kerülhet.

Először az 1962-ben elsőnek kiténtetett dr. Dudich Endre professzornak nyújtotta át a Kadic Ottokár érmet, kérve, fogadja olyan szeretettel, amilyen szeretettel és tisztelettel átnyújtjuk neki. Utána az ugyancsak 1962-ben kiténtetett dr. Kessler Hubert következett, kinek a feltáró barlangkutatásban elért kiemelkedő eredményei elismerésül a Vass Imre emlékérmét nyújtotta át. Az 1962. évi harmadik kiténtetett dr. Jakucs László docens volt, ki a magyar karszt- és barlangkutatás előbbrevitelét szolgáló kimagasló munkásságáért a Herman Ottó emlékérmét kapta. Ezután az ugyancsak 1962-ben kiténtetett csoportoknak nyújtotta át elnökünk az okleveleket. Herman Ottó oklevelet kapott a Kinizsi Természetbarát Egyesület Barlangkutató Szakosztálya, Kadic Ottokár oklevelet az ÉKME Ásvány- Földtani Tanácsképek Barlangkutató Csoportja, Vass Imre oklevelet a Miskolci Barlangkutató Csoport, valamint a Vörös Meteor T.E. Barlangkutató Szakosztálya.

Ezután az elnök az 1963-ban kiténtetett Balázs Dénesnek, az Észak-Borsodi Karsztban évek során végzett feltáró kutatásai, különösen az égerszögi Szabadság-barlang feltárásának megszervezése és irányítása terén kifejtett munkája elismerésül a Vass Imre érmet adta át. Az 1963-ban kiténtetett csoportok közül az egri Dobó István Gimnázium Barlangkutató Csoportja a Kadic Ottokár, a Dorogi "Kadic Ottokár" Barlangkutató Csoport pedig a Vass Imre oklevelet kapta.

Ebben az évben Társulatunk dr. Szabó Pál Zoltán akadémiai kutatóintézeti igazgatót, magyarországi karszttanulmányai, különösen pedig a Pécsi Mecsek karsztvizének hidrodinamikai sajátosságairól írott munkájának elismerésül a Kadic Ottokár éremmel, dr. Bertalan Károlyt, a MÁFI tud. munkatársát pedig a barlangi dokumentációs munka szervezése, különösen pedig a magyarországi barlangkataszter felállítására terén kifejtett munkássága elismerésül a Herman Ottó éremmel tüntette ki. A csoportok közül Társulatunk ebben az évben a Budapesti Vámorség S.E. Természetbarát és Barlangkutató Csoportjának a Ferenchegy-barlang feltárása és térképezése terén kifejtett munkássága elismeréseképpen a Vass Imre oklevelet adományozta.

A kiténtetőrmek és oklevelek kiosztása után még a Barlangmuzeumban egész éven át lelkes munkát végzett ifjú tagjaink kaptak jutalmakat. Bányászsisakot kapott: Mindszenty Andrea, Dworschak György, Haas János és Szablyán Péter, könyvjutalmat pedig Bakó János.

A Választmány és a Vezetőség javaslatait dr. Dénes György főtákar terjesztette a közgyűlés elé.

Javasolta a közgyűlésnek, szavazzon jegyzőkönyvi köszönetet mindazoknak, akik könyvtárunkat az év folyamán adományaiikkal gyarapították, valamint munkoldaluk támogatásáért a Bányáipari Dolgozók Szakszervezetének, végül áldozatos munkájukért Jamrik Károlynak és Schönviszky Lászlónak. A közgyűlés a javaslatot egyhangulag elfogadta.

Ezután főtákarunk a Választmány tagdíjemelésről szóló javaslatát terjesztette a közgyűlés elé, mely szerint a rendes tagok tagdíja évi 50.- Ft, az ifjúsági tagoké évi 20.- Ft legyen. A közgyűlés ezt a javaslatot is egyhangulag elfogadta és ennek értelmében az elnök határozatilag kimondta, hogy Társulat tagdíja a közgyűlés napjától rendes tagoknak évi 50.-Ft, ifjúsági tagoknak pedig évi 20.- Ft, mely összeg a Választmány-határozata értelmében két féléves részletben is fizethető.

Szünet után Palánkai János szólalt fel. A Mátyáshegyi-barlang után a Szemlőhegyi-barlangot is feltörték. A rongálás sajnos elég nagy. Ezért nemcsak a baleset: elkerülése, hanem a barlang további megóvása érdekében is szükséges új zárkészítés és fokozott ellenőrzés.

Horváth János szerint a barlang két éves felmérése során meg kellett állapítani, hogy a látogatók állandóan pusztítják, rongálják a barlangot. Határozat hozatalát kéri a barlang megóvása érdekében. Talán egyszer lesz pénz a barlang kiépítésére, de ma nem vigyázunk rá, addigra teljesen tönkreteszik.

Benedek Endre közli, hogy a Strázsahegyi-barlangot amióta az új zárat felszerelték sikerült megóvni a felnyitástól. Szívesen felajánlja a zár rajzát.

Leél-Óssy Sándor javasolja, hogy a jövőben a Szemlőhegyi-barlangba csak komoly kutatócsoportokat engedjünk le.

Pályi Gyula szerint a barlang közkinccs, a törvény védi, a rongálókra szigorú büntetést lehet kimérni.

Palánkai: Megpróbálták a rongálókat a rendőrségnek átadni, de mivel fiatalok voltak, csak figyelmeztetést kaptak.

Hégráth Gyula szerint elektromos riasztókészülékkel kellene felszerelni. Az áram a barlanghoz már oda van vezetve.

Dr. Dénes főtitkár összefoglalva az elhangzottakat hangsúlyozza, hogy a Szemlőhegyi-barlangba belépési engedélyt nem adunk és nem is adunk ki. Csak a Mátyáshegyibe adott ki engedélyeket a Titkárság. A barlang megbízható lezárása és megóvása feltétlenül szükséges. Indokolt, hogy a barlangok gondozás alatt álljanak. A Szemlőhegyi-barlang gondozását és a Mátyáshegyi-barlang ügyeletét az Óbudai Szeszgyár kinizsi barlangkutató csoportja látja el.

Pályi Gyula javasolja még, hogy a jövőben a Társulat a szabálysértéseknél teljes súlyával lépjen fel. Itt pótolhatatlan természetvédelmi értékekről van szó. Kell, hogy a rongálók komoly büntetést kapjanak.

Turtsányi Sándor a Szemlőhegyi- és Mátyáshegyi-barlangok lezárásán kívül, még a Ferenchegyi és Solymári-barlangok lezárását is javasolja.

Szilvássy Andor a Ferenchegyi-barlanggal kapcsolatosan közli, hogy ennek második bejárata most készül. Előreláthatóan a lezárás ebben az évben megtörténik. Csoportjuk taglétszáma kicsi, nem szívesen növelik, de a cél érdekében megteszik azt is, hogy szombat-vasárnap ügyeletet tarthassanak.

Az elhangzottak alapján dr. Bogsch László elnök leszögezi, hogy a budapesti barlangok megóvását a Társulat jelentős kérdésnek tartja. Kéri a közgyűlést az elhangzott javaslatokhoz járuljon hozzá. Hogy mit sikerül megvalósítanunk belőlük, még nem tudjuk, de törekedünk a lehető legtöbbre.

Az elhangzott javaslatokat a közgyűlés elfogadta és megbizta Palánkai Jánost, hogy a Szemlőhegyi-barlang gondozását és a Mátyáshegyi-barlang ügyeletét továbbra is olyan ügyszerezzel végezze, mint az eddig is tette.

Szilvássy Andor a kutatási segélyek kifizetésének visszásságaival kapcsolatban javasolja, hogy a csoportok tagjainak hátralékos tagdíjait a kifizetendő kutatási segélyekből vonjuk le. A javaslatához helyeslőleg szólott hozzá Gádoros Miklós, majd a szavazás eredményeképpen dr. Bogsch László elnök határozatilag kimondta, hogy a közgyűlés a kutatótáborok segélyösszegéből a hátralékos tagdíjak levonását elrendelte. Több tárgy nem lévén megköszönte a megjelenést és a Társulat 1964. évi közgyűlését bezárta.

A közgyűlés hivatalos része után a külföldön járt tagjaink által készített mozgófilmek bemutatása következett. Az érdekes és különleges filmek egészen a késő délutáni órákig szórakoztatták még az egybegyűlteket.

AZ MKBT 1963. ÉVI ZÁRSZÁMADÁSA ÉS 1964. ÉVI KÖLT- SÉGVETÉSE

SZILVÁSSI GYULA

1963. évi zárszámadásunk főbb adatai:

<u>B e v é t e l e k</u>		<u>K i a d á s o k</u>	
Társulati tagdíj	14,183.-- Ft	Expedíciók támogatása	11,650.-- Ft
Jogi tagdíjak	12,000.-- "	Bérek, munkadíjak	15,468.-- "
Kisebb bevételek, visszatérítések, stb.	5,046,10 "	Könyvek, műszaki kiad.	6,387,95 "
1962. évi maradvány	25,137,90 "	Jutalmak, díjak	2,203,70 "
Átfutó bevételek	5,758.-- "	Posta, közlekedés, Sztk.	3,822,91 "
Átfutó kiadások		Átfutó kiadások	3,214.-- "
Összesen:	62,125.-- Ft	Összesen:	42,746,56 Ft

Bevételek összesen:	62,125.-- Ft
Kiadások összesen:	42,746,56 "
<u>Egyenleg:</u>	<u>19,378,44 Ft</u>

Könyvtárunk állománya 1962. év végén 369 db

1963. évben gyarapodás		
vétel útján	11 db	
ajándék	66 "	
külföldi csere	126 "	
belföldi csere	13 "	
társulati kiadv.	28 "	
összesen	244 db	244 db

Könyvtári állományunk 1963. év végén: 605 db

Állóeszköz leltárunk értéke 7,081,35 Ft
Fogyóeszköz leltárunk értéke 2,376.-- "

1964. évi költségvetésünk főbb adatai:

<u>B e v é t e l e k</u>		<u>K i a d á s o k</u>	
Társulati tagdíj	21,200.-- Ft	Munkabérek	9,600.-- Ft
Jogi tagdíjak	12,000.-- "	Alkalmi munkabérek	1,930.-- "
Bányászati Kutatótól	10,000.-- "	Tájékoztató költségei	7,550.-- "
Folyóiratokért, jelvényekért, karbidlámpaégőkért stb.	2,617.-- "	Jutalmak, rendezvények	3,700.-- "
1963. évi maradvány	19,378,44 "	Könyveszerzés	1,000.-- "
Összesen:	65,195,44 Ft	Műszaki kiadások stb.	5,315,44 "
		Posta, közlekedés, Sztk.	4,370.-- "
		Expedíciók támogatása	10,000.-- "
		Bány.Kut.tanulm.költs.	5,000.-- "
		<u>Átfutó kiadások</u>	<u>6,730.-- "</u>
		Összesen:	55,195,44 Ft

Bevételek összesen: 65,195,44 Ft
Kiadások összesen: 55,195,44 Ft

Tartalékalap: 10,000,- Ft

A Közgyűlés az előterjesztett 1963. évi zárszámadást és az 1964. évi költségvetést a Számvizsgáló Bizottság elnöke jelentésének meghallgatása után egyhangulag elfogadta.

0 = 0

KARSZTHIDROGRÁFIAI ÖSSZEFÜGGÉSEK KUTATÁSA AZ ÉSZAK - BORSODI ALSÓHEGYPEN

DR. DÉNES GYÖRGY

Az Alsóhegy az Észak-Borsodi Karsztnak a Torna-, Bódva- és Ménes-patakok által közrefogott kelet-nyugati irányban hosszan elnyúló tagja. Fennsíkján húzódik végig az ország-határ. A Torna- és Bódva völgyét összekötő és a Szádvár lába alatt elluzódó ősi köves-ut két részre osztja. Nyugati szárnya tagoltabb és magában foglalja a lefolyástalan Derenki-medencét. Keleti szárnyán többrétegű letelehített terjedelmes fennsík húzódik, melyet Strömpl Gábor nyomán Szilasi-fennsíknek nevezünk. E nagy fennsíkhöz csatlakozik délre a Szögliget-Bódvaszilás közé beékelődő kisebb fennsík, melyet Szögligeti-fennsíknek nevezhetünk.

Az Alsóhegy, de különösen a Szádvár és Vecsembükk között elterülő középső, fő tömege karszthidrográfiai összefüggéseinek vizsgálata már régóta foglalkoztat.

1957 májusában, terepbejárás közben bukkantam itt először víznyelőkre, amelyek azért is ragadták meg figyelmemet, mert az Alsóhegyen víznyelőket addig nem ismert a szakirodalom.

Az azóta eltelt hét esztendő alatt ott töltött hónapok számtalan terepbejárása és a tervszerű kutatások eredményeképpen ma már 16 kifejlett víznyelőt és számos nyelőként működő kisebb beszakadást tartunk nyilván ezen a területen.

A víznyelők két, nagyjából kelet-nyugati irányú szerkezeti vonal mentén helyezkednek el.

Az északi nyelősor a Szádvár lábától a Meteor-barlangig terjed. Itt találjuk a 1./ Bábavölgyi 1.sz., 2./ Bábavölgyi 2.sz., 3./ Bábavölgyi 3.sz., 4./ Bábavölgyi 4.sz., 5./ Bábavölgyi 5.sz., 6./ a Hangyás-, 7./ Kopaszgaly-oldali 1.sz., 8./ Kopaszgaly-oldali 2.sz., 9./ a Pósa-kői-, 10./ Nagyvizestöbri- és 11./ Kisvizestöbri- (Meteor-barlangi) víznyelőket.

A déli nyelősor a Bódvaszilás-Ménesvölgy között húzódó részben felszíni lefolyás nélküli völgyekben alakult ki. Számottevőbb nyelői: 12./ a Bükklápai-, 13./ Acskó-réti-, 14./ Szunyogos-, 15./ Alsó-Acskói- és 16./ Bénébérci-víznyelők.

E nyelők vizeinek felszínrehozása szempontjából számításbajöhető források egyrészt a Bódva, másrészt a Ménes-patak vízgyűjtő területéhez tartoznak.

A Bódvába folyik a Bódvaszilástól északra, a hegylábánál kilépő I./ Vecsem-forrás és a községtől nyugatra fakadó kis II./ Szénhely-forrás vize.

A Ménes-patakot táplálják a Szádvár keleti lábánál fakadó III./ Bába-forrás, az Acskó-völgy alsó, nyugati szakaszán feltörő IV./ Alsó-Acskó forrás, valamint Szögliget községben, a plébánia kertjében betongyűrűbe foglalt V./ Papkerti-forrás, illetve ennek árvízi forrása a Csörgő.

Rövid felszíni szakasz után nyelőben tűnik el az Acskó-völgy felső, keleti részén fakadó VI./ Acskó-forrás vize.

A karszthidrográfiai összefüggések kutatása során 1959. augusztusban fluoresceinnel megfestettem a Bábavölgyi 2.sz. víznyelőt. A festett víz 72 óra múlva a Bába-forrásban jelentkezett. Néhány nappal később sikerült megfestenem ugyancsak fluoresceinnel a Bükkklápai víznyelőt is, melynek festett vize 2 óra múlva a Szénhely-forrás árvizi száján lépett ki.

E két eredményes összefüggésvizsgálat mellett munkatársaim az elmúlt években két ízben megfestették a Kisvizestöbri víznyelőt (Meteor-barlang) és egy alkalommal a Hangyás-nyelőt, de ezek a kísérletek részben a kedvezőtlen vízhozam-viszonyok, másrészt a figyelés nem kielégítő szervezettsége miatt nem vezettek eredményre.

Ilyen előzmények után 1963. telén kidolgoztam egy nagyobb szabású alsóhegyi vízfestés tervét. E munka során figyelembe kellett vennem, hogy miután az alsóhegyi víznyelők - az Acskó-réti kivételével - nem táplálja állandó forrás vagy patak, ezeket csak hóolvadás alkalmával lehet tervszerűen megfesteni.

Mint hogy már egyetlen nyelő megfestése esetére is egész sor forrás figyeléséről kell gondoskodni célszerűnek találtam több víznyelőnek egyidejűleg más-más jelzőanyagokkal való, illetve időben széthúzott megfestését betervezni, mert így egyrészt több összefüggés-vizsgálat forrás-figyelése egy költséggel megoldható, másrészt időt is nyerünk, mert ha egyetlen hóolvadás alkalmával több összefüggést felderítünk, nem húzódik el hosszú évekre a terület ilyen természetű vizsgálata.

Megterveztem a nyelők megfestésének fontossági sorrendjét, az egyes nyelőkben alkalmazandó jelzőanyagot és annak szükséges mennyiségét. A biztonságosabb észlelés kedvéért az olvadás ütemétől illetve időtartamától függően a tervben igyekeztem időben és térben széthúzni az esetlegesen egy forráshoz tartozó nyelők megfestését.

A tervet úgy állítottam össze, hogy az expedíció két bázison települ: Bódvaszilason és Szögligeten. Mindkét bázis berendezkedik vízfestésre és észlelésre is, felszerelendő vegyszerkészlettel, laboratóriummal, műszerekkel.

Nagy gond volt a szükséges anyagok és eszközök, de legfőképpen a kellő számú munkatárs biztosítása.

Az expedíció lebonyolítását a Bp. Vörös Meteor Barlangkutató Csoport vállalta. Egyes anyagok és eszközök tekintetében a Vízgazdálkodási Tudományos Kutatóintézet (dr. Kessler Hubert főmérnök) nyújtott értékes segítséget, de különösen azzal, hogy az Intézet állományába tartozó két tapasztalt barlangkutatónk Hazslinszky Tamás és Sárváry István mérnököknek a munkában való részvételét lehetővé tette. Az észlelő munkatársak hiányán az Eötvös Loránd Tudományegyetem Földrajzi Intézete (dr. Láng Sándor professzor) segített oly módon, hogy egy-egy hetes váltásokban földrajz szakos hallgatókat küldött ki az expedícióban való részvételre.

Miután a tervet részletesen kidolgoztam, a szükséges ember, eszköz és anyag biztosítva volt, csupán a kiadás hóolvadásra kellett várunk.

A januárban esett kevés hó azonban lassan elfogyatkozott, februárban nem jött újabb havazás és úgy tűnt, hogy a sok munkával előkészített vízfestést a következő évre kell halasztanunk.

Március 15-én azonban jelentős mennyiségű hó esett. Érdeklődésemre március 16-án a bódvaszilasi postafőnök 25 cm hóvastagságot jelentett és a déli órákban csekély olvadást. Márciusban már bármelyik pillanatban megkezdődhet az intenzív olvadás és ha az egy langyos esővel párosul, jóformán órák alatt elviheti a havat.

1964. március 16-án délben tehát elindítottam az akciót. Délután még egyszer ellenőriztük a felszerelést, éjfélkor pedig már rohogott a vonat a kutatókkal az Alsóhegy felé.

Az olvadás pár napot váratott magára. Ez lehetővé tette a gondos helyszíni előkészítést. A bódvaszilasi és szögligeti bázisok felállítását, laboratóriumok berendezését, vegyszerek előkészítését és a Hangyás-nyelőbe szánt 8 q só helyszínre fuvarozását.

Március 21-én eső esett és a hőmérséklet is fagyponthoz emelkedett. A kezdődő olvadás hatására március 22-én megindult a Bükkklápai víznyelő. Így lehetőség nyílt 1959. évi vízfestésünk kontrollálására. Munkatársaink 22-én 8²⁵ órakor fél kg fluoresceint tápláltak be a

nyelőbe és a megfestett víz 9⁴⁵ órakor már jelentkezett is - várakozásunknak megfelelően - a 150 m távolságban fakadó Szénhely-forrásban.

Március 23-án végre erőteljesebben megindult az olvadás és ezzel a nagyobb nyelők működése is. Ezt felhasználva aznap 13 órakor betápláltuk a Hangyás-nyelőbe a már korábban odaszállított 8 q sót. A délután 16 órai vízmintavétel a nyelőtől légvonalban 500 m-re fakadó Acskó-forrásban már sós vizet mutatott ki és pedig olyan töménységben, hogy azt nemcsak vegyelemzéssel és ellenállásméréssel, de még egyszerű izeléssel is minden kétséget kizáróan fel lehetett ismerni. Sikerült tehát egy újabb vizrajzi összefüggést felderítenünk az Alsóhegyen.

A Acskó-forrásnak a hóolvadás folytán rendkívül megnövekedett vize az Acskó-réten tekintélyes tóvá duzzadt. A rét sarkán lévő erősen feltöltődött és eldugult víznyelő ugyanis ilyen vízhozamot már nem tudott akadálytalanul elvezetni. Hogy a visszaduzzadás ellenére a nyelő folyamatosan működött, a laboratóriumvizsgálati eredmények igazolják: március 24-én éjjeltől napokon át sós vizet ontott a nyelőtől légvonalban 2 km távolságra fakadó szögligeti Csörgő-forrás. Ez a várakozásnak megfelelő - vizsgálati eredmény újabb karszt-hidrográfiai összefüggésre derített fényt.

Az erőteljes olvadást kihasználva március 24-én további vízfestést hajtottunk végre. Délután 15 órakor 3 kg fluoresceinnel megjelöltük a Pócsakői-nyelőben eltűnő vizet.

Ezekben a napokban a rendszeres forrásfigyelés nagy türelmet és kitartást igénylő munkáját végezték kutatóink. Esőben-sárban, éjjel-nappal 3 majd 6 órás időközökben vízmintákat vettek mind a hat számításba jöhető forrásból, sőt a biztonság kedvéért még Cseh-szlovákiából, az Alsóhegy-Torna-völgyi lábánál fakadó nagy karsztforrásokból is több ellenőrző mintát hoztak.

Munkánkat hosszú és már-már reménytelennek tűnő várakozás után végre március 30-án hajnalban siker koronázta. Öt és fél nappal a Pócsakői-nyelő megfestése után, húsvét hétfőjén hajnalban, a nyelőtől 2 km légvonal-távolságra fakadó Vecsem-forrásból a fluorescein jól ismert smaragdzöld színében ömlött a víz. És itt nyomatékosan ki kell hangsúlyoznom a mennyiséget is!

A megfestett Pócsakői-víznyelő a Meteor-barlang körüli nyelőcsoporthoz tartozik. Itt öt nagyobb nyelőt tartunk számon. A Pócsakői megfestésekor az egész - feltételezhetően ugyanazon rendszerhez tartozó - nyelőcsoport együttesen legfeljebb 500 l vizet nyelt percenként. A Vecsem-forrás hozama pedig a festék kilépésekor 16.000 l volt percenként! Ezek szerint a forráshoz tartozó földalatti karsztvízjáratokon lefutó víznek csak mintegy harmincad része származott a Meteor-barlang körüli nyelőcsoportból, illetve az innen származó víznek több mint harmincszorosa a rendszer más ágaiból jutott a forrásba, feltehetőleg a fennsík mély töbrökkel tagolt vecsembükki része alól!

Ez a vízfestési eredmény túl azon, hogy kísérletileg bizonyította a Pócsakői-víznyelőnek a Vecsem-forrással való összefüggését, egyben közvetve igazolta azt is, hogy az ezen összefüggés nyomvonalába eső Nagyvizestöbri- és a Meteor-barlangba vezető Kisvizestöbri-víznyelő is ugyanezen rendszerhez tartozik. Valószínűsítette továbbá e festési eredmény a Pócsakői-közében lévő két Kopaszgalyoldali-víznyelőnek a Vecsem-forrással való összefüggését is.

Szpeleológiai szempontból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a Meteor-barlang eddig feltárt mintegy kilométernyi szakasza egy tekintélyes hosszúságú karsztvízjárat-rendszernek rövid oldalága csupán. Ugyanis a feltehetőleg azonos rendszerhez tartozó öt víznyelő közül a Meteor-barlangba vezető Kisvizestöbri a legkeletebbi, a Vecsem-forráshoz legközelebb eső, így járatának be kell torkollania abba főjáratba, amely a tőle nyugatabbra fekvő négy nyelő egyesült vizeit vezeti a forrás felé; ezt a főágat azonban a Meteor-barlang eddig feltárt szakasza még nem érte el. De a Meteor-barlanggal együttesen öt nyelő vizeit összefogó és eddig még el nem ért főjárat is csak alig harmincad részét adta ez év március 30-án a Vecsem-forrás vízhozamának, tehát e "főág" mellett még további jelentős vízjáratokkal kell számolnunk. Mint hogy azonban ez utóbbiakhoz tartozó nyitott víznyelőt ezidő szerint nem ismerünk, fel kell tételeznünk, hogy ez a tetemes vízmennyiség a töbrökön keresztül "szürve" jut a rendszerbe, így az ezt vezető járatok tágításában a hordalékerózió feltehetőleg nem játszik szerepet. Ezek szerint a tekintélyes vízhozamellenére is kérdéses e járatok tágasságának mértéke.

Ezekre a speleológiai szempontból rendkívül érdekes kérdésekre csak a további kutatások és feltárások adhatnak majd választ.

A Pócsakői követően, ugyancsak fluoresceinnel megfestettük március 24-én az Acskó-völgyi Szunyogos-nyelőt, három nap múlva pedig rézszulfáttal a Bábavölgyi 3.sz. viznyelőt, de a megfestett víz észlelése egyik esetben sem járt eredménnyel.

1964. március havi alsóhegyi expedíciónk során tehát öt viznyelőt festettünk meg és ezúton négy karszthidrográfiai összefüggést sikerült kimutatnunk, ezek közül három összefüggést első ízben.

A vizsgált terület hat áradásos karsztforrása közül ilymódon a korábbi festési eredményeinkkel együtt most már öt forrás rendszerére van kísérlettel bizonyított összefüggés-adatunk, a hatodik forrásra pedig kizárásos módszerrel valószínűsített feltevésünk.

Ezek szerint:

a Vécsem-forrás hozza felszínre a Pócsakői-viznyelő, továbbá minden bizonnyal a Nagy- és Kisvizestőbri-viznyelő (Meteor-barlang) és valószínűleg a két Kopaszgalyoldali-nyelő vizeit;

a Szénhely-forrás a Bükklápai-viznyelővel függ bizonyítottan össze;

az Acskó-forrás a Hangyás-nyelő vizeit vezeti le;

a Bába-forrás a Bábavölgyi-viznyelő sorban eltűnő vizeket hozza felszínre, festéssel bizonyított a 2.sz. nyelővel való összefüggése;

a Csörgő, illetve a szögligeti Papkerti-forrás és árvizi forrásszájai az Acskóréti-nyelővel állnak hidrográfiai kapcsolatban;

az Alsó-Acskó-forrás feltevésünk szerint az Alsó-Acskói- és a Benezérci-viznyelők, esetleg a Szunyogos-nyelő vizeit is levezeti (bár ez utóbbinak a Csörgő-forrással való összefüggése sem kizárt).

Expedíciónknak ehelyütt csak a karszthidrográfiai összefüggésekre vonatkozó eredményeit ismerttettem. Kutatóink a vállalkozás során számos egyéb adatot is rögzítettek, így a viznyelők befogadására, a források vízhozamára, a forrásvizek elektromos ellenállására, stb. és mindezek változásaira vonatkozólag. Az adatok feldolgozása és összefüggéseik vizsgálata folyamatban van és a későbbiek során publikálásra kerül.

0 0 0 0

Az expedíció résztvevőinek lelkes munkájukért és mindazoknak akik segítségnyújtásukkal vállalkozásunk sikerét elősegítették értékes támogatásukért ezúton is hálás köszönetet mondok.

0 x 0 x 0 x 0

MEGJEGYZÉSEK A „SPELEOGRÁFIAI TEREPJELENTÉS”-HEZ

Rónaki László

Érdeklődéssel olvastam a Tájékoztató 1963. I.-II. számában megjelent speleográfiai terepfelvétel megindítását szorgalmazó ismertetést.

Eddig hiába vártam a - feltehetően széles érdeklődésre számot tartó - cikke a reflexiót, noha ez kívánatos lenne. Hiszen egy nagy jelentőségű munka alapjainak lerakásáról lévén szó, nem hagyható figyelmen kívül az ország különböző vidékein munkálkodó barlangkutató csoportok és szakemberek véleménye. Ezért kérte fel a nyilvánosságot hozzászólásra a

következő számban megjelent cikk is.

Ilyenkor általában megoszlanak a vélemények és legtöbbször a munkanagyságától megijedve a maximalizmus vádjával illetik egymás között, majd mint akik dolgukat jól végezték, mély hallgatással értelmük papirkosarába hajítják. Mások még emellett talán azt is hozzátesszik, hogy "mi szükség van erre?" - "első a feltáró munka, minden másra ráérünk". De mert az ilyen vélemények nem jutnak el a legilletékesebbekig, így megválaszolatlanok maradnak. Sajnos kevesen vesznek annyi fáradságot, hogy véleményüket és javaslataikat papírra vessék és mégkevesebben, akik valóban keresztül is akarják vinni az általuk egyébként helyesnek tartott, de más javaslatából eredő terv megvalósítását.

Mivel a három évtizedes tapasztalatból érlelődött javaslat jelentősége is sokoldalú, haszná a karsztkutató szakemberek előtt világos, így minden külön méltatás nélkül is csak elismerésre számíthat.

Ezek után megteszem észrevételeimet, melyek remélem visszhangra találnak és mások javaslatait is nyilvánosság elé csalogatják.

A "Speleográfiai terepfelvétel megindítása" című cikkel maradéktalanul egyetértek és helyeslem. A "Speleográfiai terepjelentés" rovataihoz kívánok megjegyzést fűzni.

A "Karsztobjektum jellege" kitöltésénél még szakemberek is egymástól eltérően jelölhetik meg ugyanazt az alakzatot a meghatározás közös alapját képező nomenklatura híján, nem-hogy a morfológiában járatlan kutató (Pl: a töbör különböző formái). Ezért az egyértelműség megteremtésére kívánatos lenne az érvényben lévő nomenklatura szabatos közlése vagy legalább a vonatkozó irodalom megjelölése.

A "Hidrográfiai adatok"-nál:

a./ A forrás-patak vízhozam pillanatnyi értéke egymagában semmitmondó, ezért a mért vagy becsült minimum-maximum és átlagérték beírása is kívánatos. Különösen mérési sorral rendelkező forrás esetében, ahol a megjegyzési rovatban egyéb dolgokra is ki lehet térni. (Pl. a mérési adatok publikálásának feltüntetése, vagy a birtokló személy, illetőleg szerv címe).

b./ "Állóvíz" alatt nyilván a barlangban vagy felszínen előforduló lefolyás nélküli tó értendő. A mennyisége rovat szükségessége kétséges, hisz az adott "átlagos mélység" és a "területe" - pontosabban felülete - megadásából ez közelítően számítható - ha éppen szükség lenne rá ilyen szinten. Ha pedig ez mint kipontozott rovat másként értendő, miért nincs megemlítve a "Magyarázat a speleográfiai terepjelentés kiállításához" részben?

c./ Ha már az állóvizek ilyen részletes elemzése szükséges, vajon a barlangi patak vízhozam és kémiai adatain kívül nem kellene-e egyéb adatait is regisztrálni? Így például a víz-folyás barlangban mért hossza, vízmélység és szélesség mért vagy becsült szélső értékeit.

d./ A vízkémiai adatok rovatban fel kellene tüntetni, hogy a vizsgált minta milyen állapotot tükröz (árviz- nagyvíz - közepes vagy kisvíz), tehát a mintavétel idejét és az akkori vízhozamot a hőmérséklettel.

e./ A víznyelő vizgyűjtőterülete (nyilván m²-ben megadva) nem lehet közömbös olyan szempontból, hogy esetleg részben, vagy teljesen nem karsztosodó kőzetekkel kapcsolatos. Így javasolható a vizgyűjtőterület nagyságának megadása mellett megjelölni, hogy ebből a nem karsztos terület hány százalék. (Nem tévesztendő össze a karsztos terület vékonyan (1-10 m) borított fiatal üledék - lösz, humusz - jelenléte a nem karsztosodó összlettel).

f./ Az effektív nyelés rovat nem tölthető ki egyértelműen, ugyanis míg egy állandó nyelő effektív nyelése a buvópatak esetében a vízfolyás átlagos vízhozama, viszont az időszakos nyelők effektív nyelése egyéb patakmedri állandó nyelőkkel, melyek nem vezetnek le a felettük átvonuló víz teljes mennyiségét, mindig a nyelő pillanatnyi eltömődöttségének megfelelő maximális nyelőképességre. Ezek szerint javasolható, hogy a két variációnak megfelelően még az alábbi rovatokat vezessük be a nyelővel kapcsolatban:

- 1./ Az aktív nyelő átlagos nyelése (becsléssel vagy mérésekből).
- 2./ Az aktív vagy időszakos nyelő észlelt legnagyobb nyelőképessége (becslés, vagy mérés) dátummal.

3./ A nyelv elhelyezkedése és jellege

(pl: patakmederben, dolinasorban, töbrben, nyitott lyukkal, részben eltömve, a hozzát vezetett víz tovább folyik vagy nem, ha a vízhozam a nyelv képességet meghaladja).

A «Morfológiai adatok» kitöltésével kapcsolatban a már említettek ismétlésével újra csak az egységes nomenklatura közreadásának hiányára kell rámutatnom.

Még az 1961. áprilisi Tájékoztatóban közölt «Földalatti üregek indexelése» című előadás anyagából egy olyan módszert ismertünk meg, ami alkalmas akár nemzetközi szinten a karszt-üregek jellemzőinek statisztikus összehasonlítására. Ehhez viszont a módszer általános bevezetése, sőt nemzetközi elfogadása és alkalmazása szükséges.

Felmerül a kérdés, hogy a tervezett formanyomtatványok véglegesítése előtt nem volna-e célszerű a két dokumentációs formát összehangolni és a nyomtatványon az indexszámoknak is helyet biztosítani alkalmas elhelyezéssel az esetleges statisztikai felhasználásra. Az ilyen döntés egyenes következményeként módot kell találni, hogy nemzetközi használatba kerüljön az indexelés, mert különben véleményünk szerint - előnyeinek ellenére is - kétségbe vonható alkalmazásának létjogosultsága.

Végezetül a formanyomtatványok kivitelezésével kapcsolatban felhívom a figyelmet arra, hogy a leírt karsztobjektum jellegének megfelelően nem minden rovat kerül kitöltésre, így a nyomtatványt célszerű 3 lapra A-4 formátummal tervezni oly módon, hogy a két borítólapon a minden esetben kitöltésre kerülő adatok, míg a betétlapon az egyes karsztobjektummal kapcsolatos kérdések lennének feltüntetve. Így a középső lap a kívánalomnak megfelelően választható meg, ugyanis külön lap szolgálna a barlang, vagy egyéb karsztobjektumokat érintő kérdések kitöltésére. Ily módon a további mellékletek célszerű elhelyezése is megadott, mert a károsított fényképek vagy rajzok, illetőleg szöveges megjegyzések lapjainak behelyezésével a borítólapok közé fogott anyag egységes kezelése biztosított. A nagyobb méretű rajzok ilyen módon olyan hajtogatást igényelnek, hogy az átfűzött borítólap mellett is megtekinthetővé válnak.

Az így megszerkesztett formanyomtatványokat elegendő mennyiségben bocsássák az igénylő csoportok rendelkezésére oly módon, hogy minden kutatócsoportnál ezek kiadása - a munka megszervezése és ellenőrzése, - valamint a központ felé történő továbbítása egy kézben legyen.

A Tájékoztató 1963. III. számában feltett kérdésre «Ki hogyan képzei el a karszt- és barlangkatasztert?» röviden szeretnék válaszolni.

Feltétlenül szükség van arra, hogy a két szempontnak megfelelően külön kezeljük a teljes - minden részletadatra kiterő - adatgyűjteményt és a kiadásra kerülő válogatott adatokat tartalmazó kézikönyvet. Az előbbiből elég, ha kettő készül mégpedig az egyik, eredeti példány a részterület (hegyvidék) kataszterezésével foglalkozó szakember(-ek) folyamatos kiegészítésével, a másik (a másolat) a dokumentációs szakbizottságnál a központba beérkező adatokkal (szpeleográfiai terepjelentések stb.) kiegészítve.

Igy a két dokumentáció közötti eltérések könnyen és rövid úton korrigálhatók. Ez a kataszter tulajdonképpen a formanyomtatványok és ezekbe helyezett mellékletek szakszerű rendezéséből és kiegészítéséből tevődne össze.

A kiadásra kerülő tudományos kézikönyvben természetesen ismertetni kell az alapadatokat kezelő személyeket részterületenként, hogy az érdeklődő kutatók megtalálhassák a kapcsolat felvétel módját.

A kiadvány szerkesztésében véleményünk szerint a szélesebb érdeklődési körre kell alapozni, így a nagyobb terjedelem sem lehet gát. Feltétlenül külön kötetet igényel a barlangüregek ismertetése. Csak másodsorban kerülhet szóba az egyéb karsztjelenségek feldolgozása, ami különben is csökkent érdeklődésre tarthat számot a nem szakemberek körében.

A kettő közös kötetben való megjelentetés vitathatatlanul hátrányos helyzetet teremtene a barlangok számára juttatott terjedelem kérdésében.

0=0=0=0=0=0

KUTATÓCSOPORTJAINK MUNKÁJÁRÓL

B E S Z Á M O L Ó

A VÁMÓRSÉG BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1963. ÉVI MUNKÁJÁRÓL.

Kutatócsoportunk az elmúlt esztendői jelentős eredményekkel zárta. Azt az elvet tartottuk szem előtt, hogy az ujonnan feltárt barlangrészt mindig felmértük, feltérképeztük és nem haladtunk tovább még akkor sem, ha újabb feltárássra is volt lehetőség. Sokszor nagyon nehéz volt megállni, hogy az ujonnan felfedezett, "kényelmesen" járható főhasadékon ne siessünk előre, hanem csak a felmérés és térképezés ütemében haladjunk. Az így elkészített térkép alapján tervszerűen kutattunk és sok olyan "zsák"-nak vélt járatot bontottunk ki, amelynek segítségével részben a térképezés pontosságát lehetett ellenőrizni - mivel az egy másik járatot kötött össze -, részben ilyen módon továbbjutási problémák oldódtak meg.

A Ferenchegy-i barlangban az "Alvilág" bejáratát képező "Ferde terem" felső sarkánál sikeres bontás révén új részbe jutottunk: az I. számú DK-i főhasadékba. A feltárás nem várt fordulatot vett, lavinaszerűen követték egymást a: egyes DK-i főhasadékok és mellékjáratainak feltárása. A barlang korábban ismert 2.070 m-es hosszát 1.110 méterrel növeltük meg úgy, hogy a jelenlegi teljes hossza 3.180 m, amellyel a Ferenchegy-i barlang Magyarország harmadik leghosszabb barlangjává lépett elő.

A csoport tagjai az év folyamán 28 munkaturán vettek részt a barlangban, melynek során elvégezték az ujonnan feltárt részek feltérképezését is. A barlangtérképet az alább felsoroltak készítették: Ambrus, Bartók, Kalinovits, Kertész, Kesselyák, Mikola, Raffai, Szilágyi és Szilvássy.

A feltárt részek - jellegüket tekintve - szervesen kapcsolódnak a barlang eddig ismert részeihez, hosszanti és keresztirányú hasadékszerkezettel, valamint gazdag aragónit képződményekkel, amelyeket néhol szép sztalagmit és sztalagtit diszít. A DK-i főhasadékok az egész barlangrendszer eddig ismert legszélesebb járatai. Az ujonnan feltárt rész és a régi feltárás közötti összefüggés megfigyelése érdekében az I. ábrán a régi barlangalaprajzot, míg a 2. ábrán az ujonnan feltárt barlangrészt ismertetjük. Természetesen, hogy ezen a lekécsinyített alaprajzon nem lehet azokat a részleteket feltüntetni, mint az eredetben 1:200 méretben elkészített rajzon.

A Bükk-hegységben az Ilonakut közelében lévő Hársas-barlangban egy agyagosz szifon kibontásával 32 métert jutottunk előre, a barlang teljes hossza így 104 méter. Az új szakasz végén a járat kb. 10x20 cm keresztmetszetű huzatos csatornává szűkül, amely azonban - a visszahagból is ítélve - a szűkület után kitágul. A továbbjutás ezen a ponton igen kecses, azonban robbantást igényel.

A barlang járatai lejtősek és szűk barlangüregekben végződnek, így a szén-sav (CO_2) - amely a kilélegzésből és a karbidlámpa oxigén felhasználásából keletkezett - a mély pontokon, mivel a levegőnél nehezebb, összegyűlt. Jelenlétét a nehéz lélegzésből, az indokolatlan idegességből, a lámpa kormozó égéséből, a levegő kékes ködössé válásából azonnal észrevettük. Ettől kezdve csak a minimális biztonsági létszám mehetett le a barlangba dolgozni, hogy kisebb legyen az oxigén felhasználás. A karbidlámpából is csak a munkálatok elvégzéséhez szükséges mennyiséget égettük. A lentlévőkkel állandó telefonösszeköttetésben voltunk, így azok teljes biztonságban dolgozhattak.

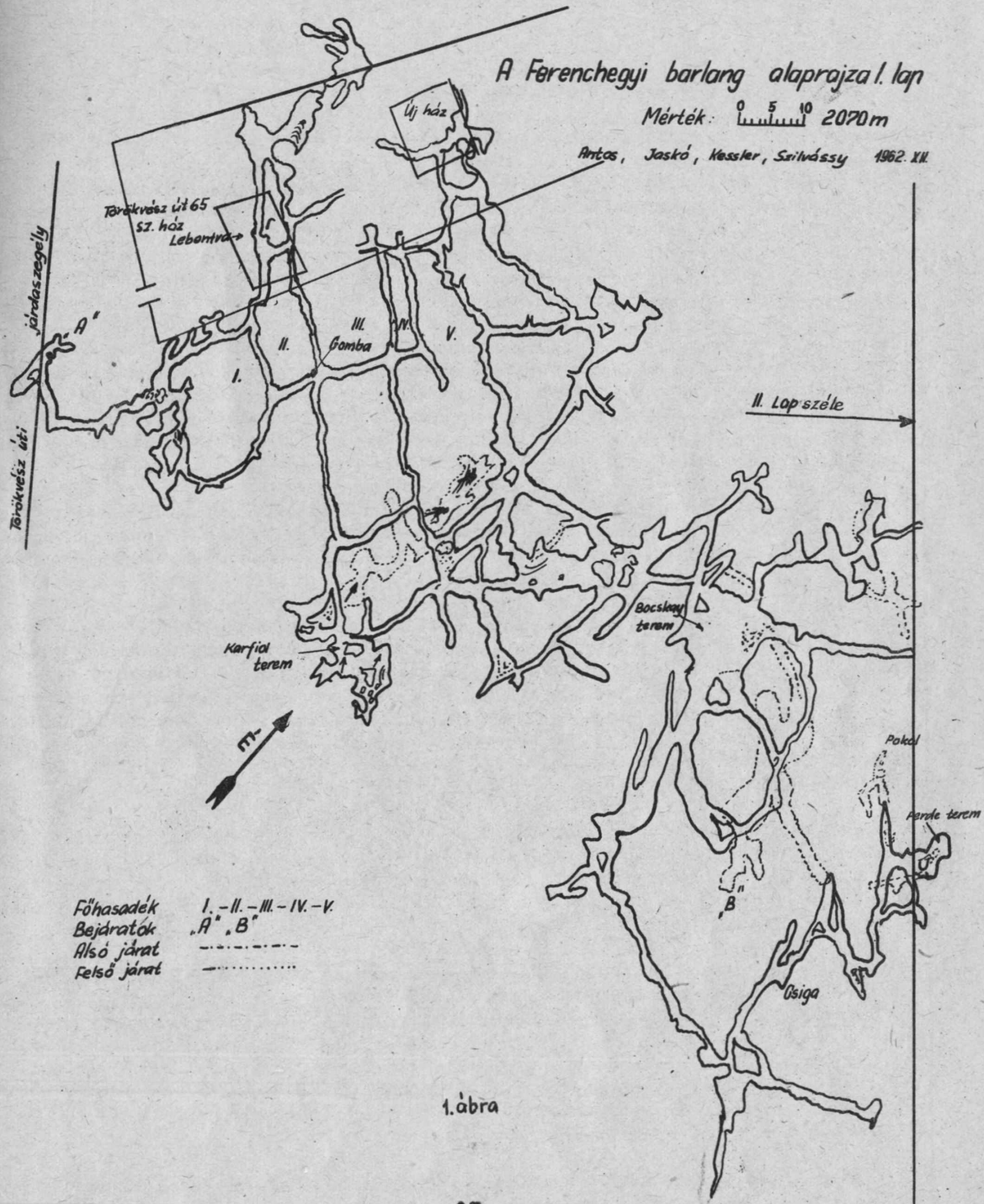
A jövő évre tervezett munkálatok elvégzésénél világításként villany és karbidlámpa kombinációt fogunk használni, mivel így lényegesen kevesebb lesz az oxigénfogyasztás. Egy-két karbidlámpa használata továbbra is szükséges, mivel azokra nemcsak világítóeszközként, hanem jelzőberendezésként is szükség van.

A barlangi munkálatok végzésénél nagy segítségünkre volt a barométer, amellyel mindig köny-

A Ferenchegy-i barlang alaprajza I. lap

Mérték: 0 5 10 20 20m

Antos, Jaskó, Kessler, Szilvássy 1962. XII.

Főhasadék I. - II. - III. - IV. - V.
 Bejáratok "A", "B"
 Alsó járat - - - - -
 Felső járat -

1. ábra

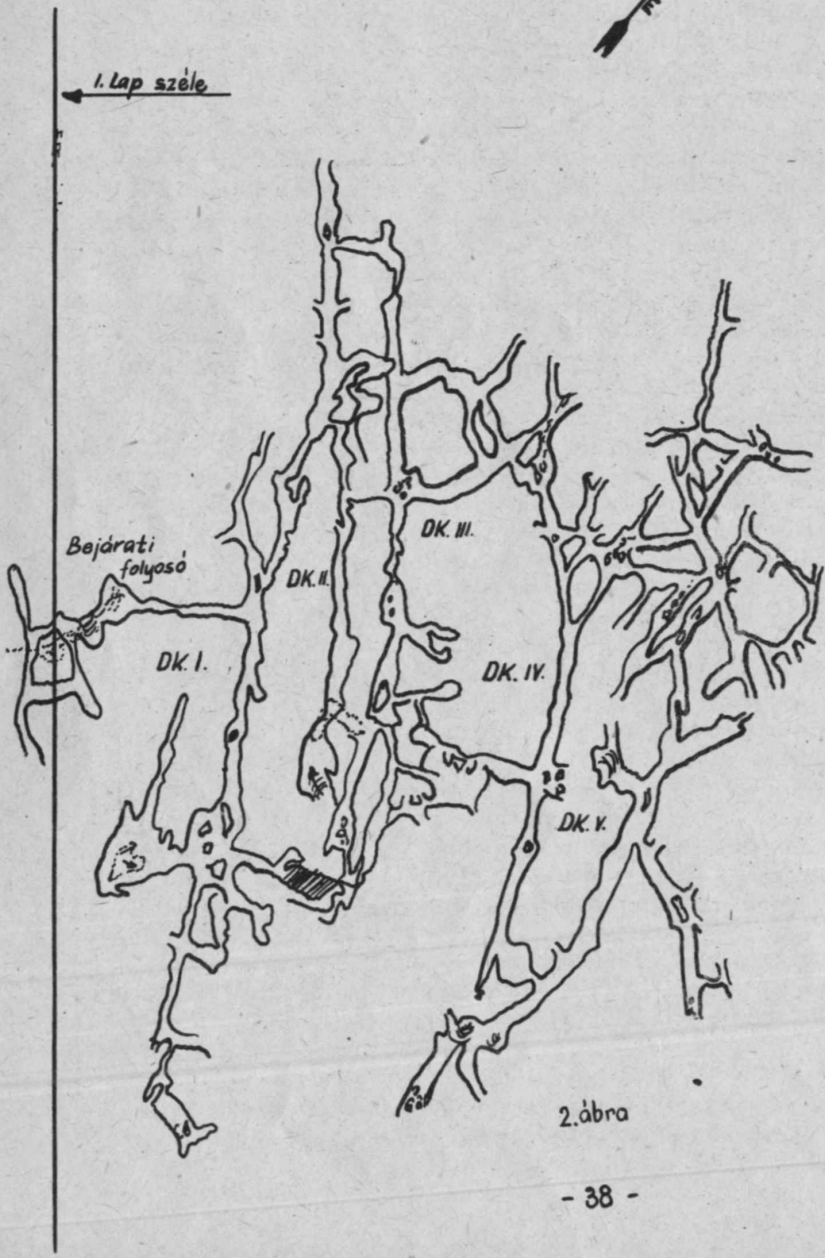
A Ferenchegyi barlang alaprajza II. Lap

Mérték

I. Lap	1962. XII. 15	2070 m
II. Lap	1963. XII. 15	1111 m
Összesen:		3181 m

Feltárta és térképezte:
A VAMÓRSÉGI BARLANGKUTATÓ CSOPORT:

Ambrus	Szilvassy	Barbók
Kalmarits		Kertész
Kassalyák		Mikola
Raffai		Szilgyi

2. ábra

nyen előre megállapíthattuk a barlang huzatának várható fordulását, illetve a barlang levegőjének cseréjét. Megfigyeltük azt, hogy az elhasznált levegő a barlangban különböző szintig emelkedik, vagy süllyed, vagy teljesen eltűnik.

Az egyik nap kora délelőtt, a lent dolgozó csoport telefonon jelentette, hogy azonnal feljön, mert elfogyott a levegő. Fel is jöttek. Később, kisebb viá után, lementünk ellenőrizni a barlang levegőjét. Odalent, a legmélyebb ponton is teljesen tiszta a levegő. Azt gondoltuk, hogy a munka fáradságos volta egy kis pihenőre csábította a délelőtti dolgozókat.

Pihenőre ugy is szükség volt és így egy hosszabb ebédszünet után a reggeli csoporttal le akartunk menni dolgozni. Az első 10 m mélységben azonban már jelentkezett a kékes-ködszerű elhasználdott levegő! Hogy került az ide, amikor pár órával ezelőtt, az ellenőrzés alkalmával, a barlangban a levegőt tisztának találtuk?

A következő napokban megfigyeltük, hogy a barlang legalsó szintjén lévő kb 10 x 20 cm átmérőjű nyíláson keresztül az ismeretlen barlangrész valami törvényszerűség szerint "lélegzik". Az elhasznált levegő az egyik periódusban az ismert barlangrészben gyűlik össze, a másik periódusban a még ismeretlen barlangba huzódik be, majd újból az ismeretlen barlangrészben jelenik meg és így abbahagyatja velünk a munkát. (Felhívjuk a figyelmet, hogy ezzel a jelenséggel a barlangban történő robbantásnál is találkozhatunk azaz a különbséggel, hogy az elhasznált levegő helyett a mérges és veszélyes gázzal találkozhatunk magunkat szemben). A barométerváltozás és így a munka lehetősége között egy összefüggést találtunk. Ha a légnyomás növekedett, az ismert*barlangrészbe távozott és így tartósan tudtunk odalent dolgozni. Ellenben, ha a barométer légnyomás csökkenést mutatott, akkor az elhasznált levegő az ismeretlen barlangrészből átáramlott az ismertbe. Ebből Szilvássy Andor azt a következtetést vont le, hogy az ismert barlangrész légköbméterét kiszámítva, a légnyomás változást ismerve, az ismeretlen barlangrész nagyságára, pontosabban köbtartamára egy tájékoztató értéket kaphatunk. Megállapítását az alábbiakban közlöm:

*A gáztörvény szerint a légnyomás és a térfogat szorzata egy konstans számot ad, tehát ha valamelyik növekszik, a másiknak csökkennie kell, hogy a kettő szorzata állandó maradjon. A 3. ábrán egy sematikus barlangrajzot is látunk ahol az "A" légköbméterben az ismert barlangot jelenti. Az ismeretlen barlangrészt légköbméterben az "X" jelzi. A légnyomás minimumjában ("Li") a külső légnyomás egyensúlyt tart a belső légnyomással és ez egy konstans állandót ad. A légnyomás megnövekszik és az, az ismert barlangrészből a levegőt az ismeretlen barlangrészbe nyomja. A légnyomás maximuma ("La") akkor egyensúlyt tart az ismeretlen barlang légköbméterével. Ennek a kettőnek a szorzata ugyan azt a konstans állandót adja tehát felírható, hogy

$$Li(A+X) = La \cdot X$$

Az egyenlet megoldva:

$$X = \frac{A}{\frac{La}{Li} - 1}$$

Tételezzük fel például, hogy az ismert barlangban 12 m³ elszíneződött levegő van és tartósan 740 mm a barométer állás. Mire a barométer 750 mm-re emelkedik akkorára az ismert barlangrészből 12 m³ levegő az ismeretlen barlangba huzódott. Ezt a fenti képletbe behelyettesítve:

$$X = \frac{12}{\frac{750}{740} - 1} = 888 \text{ m}^3$$

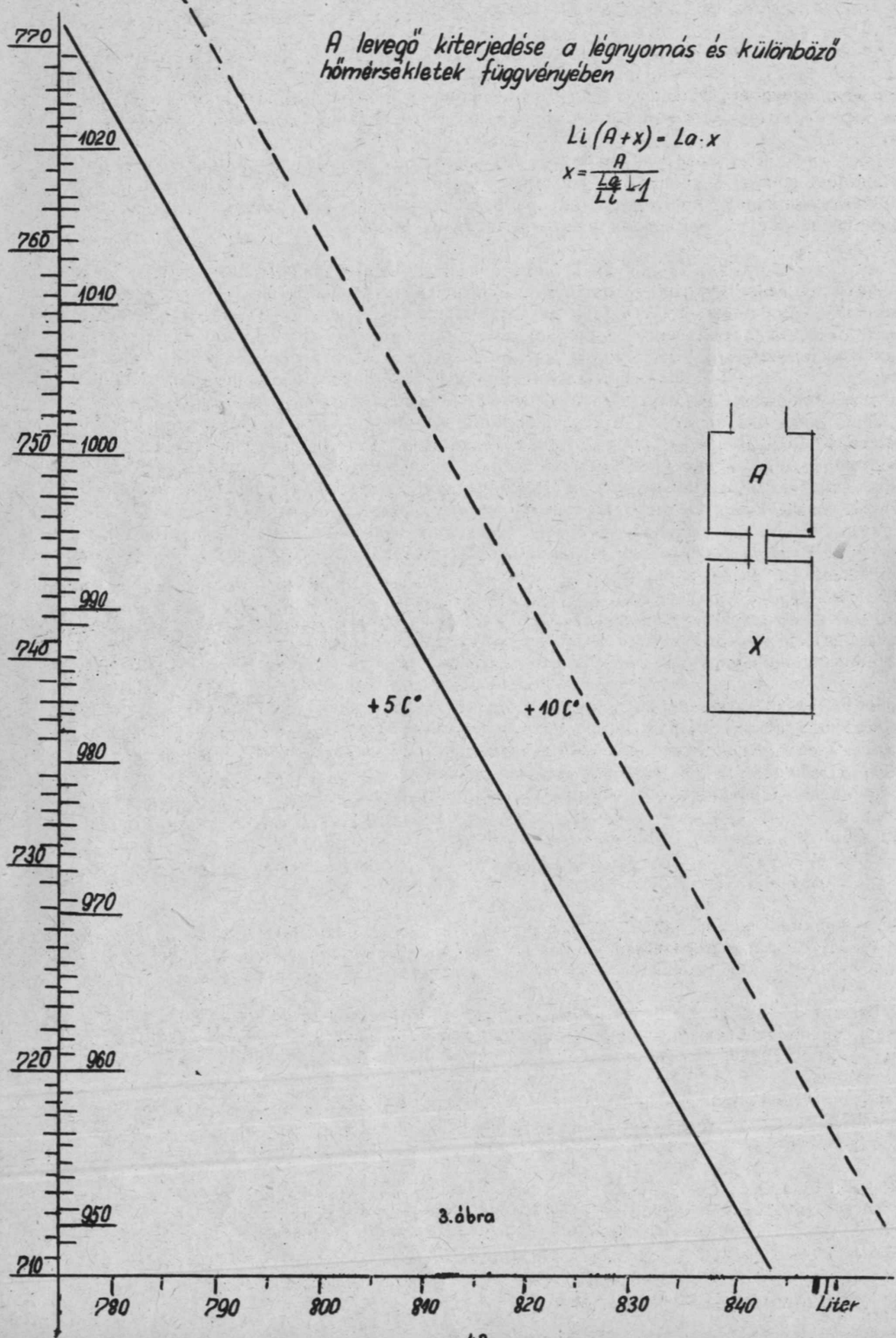
A Hársas-barlang esetében a számítások alapján kb. nyolcvanszoros ismeretlen barlangrészre következtethetünk légköbméterben, az eddig ismert és feltérképzett barlangrészhez képest.

* a barlangrészből a levegő az összekötő nyíláson keresztül az ismeretlen - 39 -

A levegő kiterjedése a légnyomás és különböző hőmérsékletek függvényében

$$L_1(A+x) = L_0 \cdot x$$

$$x = \frac{A}{\frac{L_0}{L_1} - 1}$$

3. ábra

Elismerem azt, hogy ez csak tájékoztató jellegű mérési módszer, mivel a 3. ábrán látható a levegő kiterjedése különböző hőmérsékleten. Tehát a legkisebb hőmérséklet különbségek is erősen befolyásolják a légköbméter számítását. Ezenkívül az "elszineződött" levegő is a külső beáramló melegebb levegő hatására változtatja térfogatát. Minden esetre az így megfigyelt légáramlat rámutat arra, hogy érdemes ilyen helyen a bontást végrehajtani. Ezért kérem a többi kutatócsoportot, hogy a barlanghuzat járás idejét a légnyomás változás függvényében figyeljék meg és közöljék, hogy a fenti képletet közelebb hozzuk a valósághoz. Ugyanis a levegő összenyomásának számításánál egy sor meteorológiai adatot nem vettem figyelembe, hogy egyszerűbb képlethez jussak. Amikor már több olyan adat áll rendelkezésemre, ahol a feltárás után az ismertté vált barlangrész légköbmétere is az előzetes számítással összehasonlítható, akkor kiértékelhető lesz, hogy melyek azok a meteorológiai tényezők, amelyeket ennél a számításnál nem szabad elhanyagolni. Ilyen például a külső és belső légtér hőfoka, a relatív légnedvesség a szabadban és a barlangban, a frontátvonulás sebessége stb.»

A nyári expedíció alkalmával folytattuk a Hársas-barlang bejárati aknájának mélyítését is, amelynek legmélyebb pontja jelenleg 8 méter. Expedíciót szerveztünk a Pénzpatoki-viznyelőben lévő hírhedt "Nagy Fal" megmászására. Az expedícióban, csoportunk tagjain kívül részt vett még Baranyai Ákos, Barnhardt Barna és Szigeti Antal.

A "Nagy Fal" aljának bejárásával és a viznyelő feltérképezésével eddig vitás kérdésre sikerült kielégítő választ adni. A viznyelőről 1960. évi nyári expedíciónk alkalmával alaprajzi térképet készítettünk amelyet ez évi expedíciónk alkalmával jól tudunk hasznosítani. Ezt a térképet beszámolóinkban nem ismertettük, mivel a viznyelők, zombolyok jellemző tulajdonságait általában csak metszeten lehet kellőképpen bemutatni. A viznyelő új térképét a 4. sz. ábra mutatja. A lent tapasztaltakról Szigeti Antal az alábbiakban számol be:

«A "Nagy Fal" megmászása egyáltalán nem jelentett olyan nagy feladatot, mint vártuk. Leszállítottunk kb. 60 fm könnyű hágcsót, megfelelő mennyiségű biztosítókötetet stb. A "Nagy Fal" tetején Kesselyák Péter végezte a biztosítás felelősségteljes tisztét. A falon először Baranyai Ákos indult le karabinersüty-cel, majd rögtön utána indultunk a hágcsókon. A leszállás folyamatosságát csak a 0.50 - 1 m széles párkányokon fennakadó kötél és hágcsó kibontása akadályozta.

A "fal" hajlásszöge kb 80° , néhol függőleges. Aláhajló részt nem találtunk, mindenütt tagolt, két hely kivételével könnyebben mászható, mint a falra felfekvő hágcsón. A fal alján ÉNY-i irányban folytatjuk utunkat egy lejtős járatban. Átbujva az 4. ábrán is látható alsó szifonba torkoló ferde és szűk repedésen egy ÉD-i irányú hasadék tetejére jutunk. A hasadék felfelé szélesedik, amelynek teteje alatt elkorhadt faszilánkokból, levelekből álló szilárd mutatja, meddig telik meg áradáskor. Lefelé kb 10 m mélységben van a szifon 1 m²-es vízfelülete. A szifon alaposabb vizsgálata egy későbbi, erre a célra különlegesen felszerelt expedíció feladata lesz. A munkát főleg az a tény fogja megnehezíteni, hogy nincs hová tenni a kitermelésre kerülő törmelékeket».

Feltáró munkát végeztünk az előzőeken kívül a Pénzpatok közelében lévő Diósi-viznyelőben és Cserhalmi László bejelentése alapján, a Budapest II. ker. Áfonya u. 9. sz. alatti ház kertjében, ahol a bejárat kibontásával 25 méterre hatoltunk a barlang belsejébe.

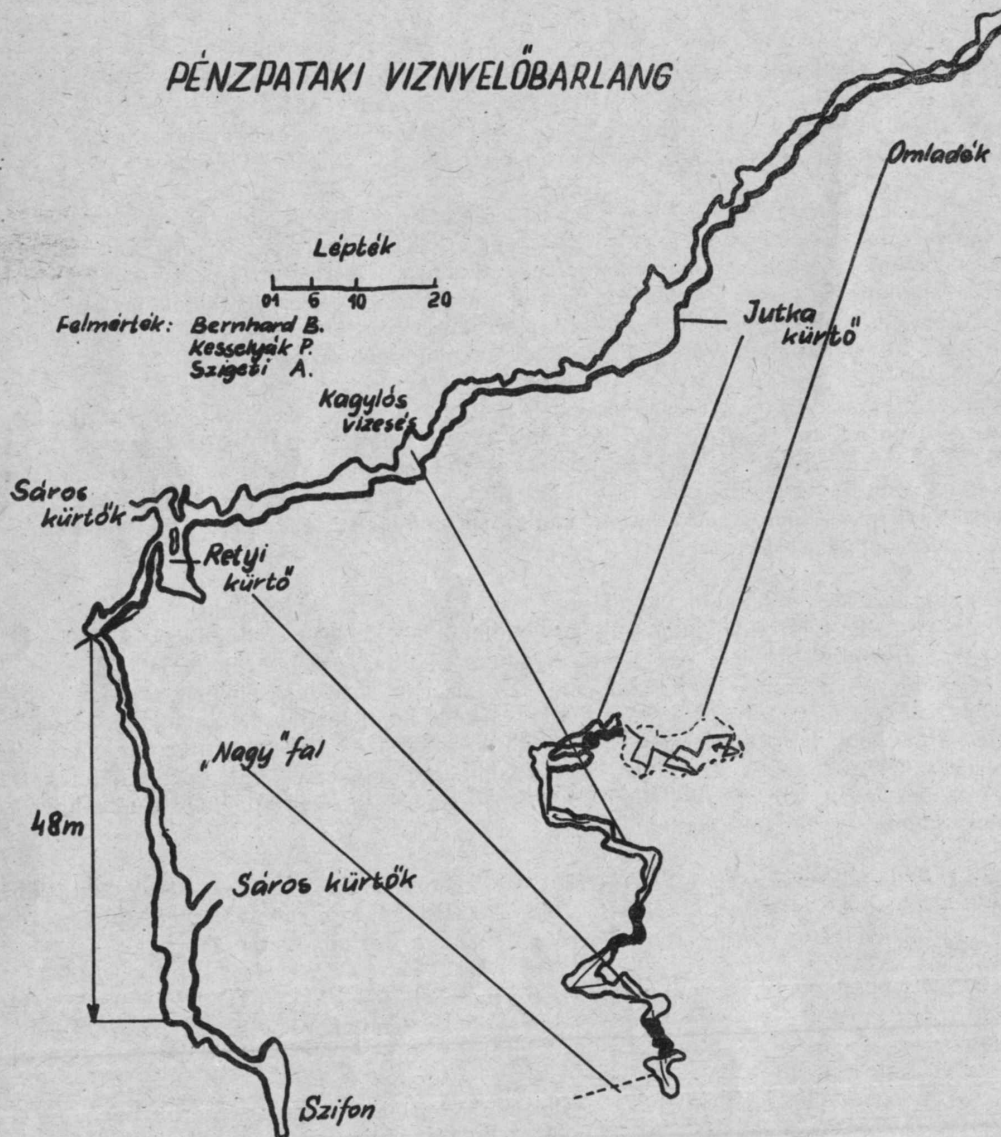
Az április 8-12, június 23-30 és augusztus 4-20-ig megtartott bükki expedíciók és a hétvégi budapesti munkaturák során csoportunk összesen 3150 munkaórát fordított feltárássra és térképezésre.

A feltáró és térképező munkán kívül 1963. januárjában barlangi mentésre került sor egy alkalommal a Rókahegyi-barlangban. Ugyan csak itt május elején, csoportunk tagja, Hégráth Gyula filmet készített a csoport életéről.

A miskolci barlangnapon 8 fővel vettünk részt. A csoport tagjai közül Szilágyi Péter kiemelkedő munkájáért a Természetbarát Szövetségtől könyvjutalomban részesült.

A csoportközi kapcsolatok fejlesztése jegyében látogatást szerveztünk a Strázsahegyi-barlangok és a Vass Imre-barlang megtekintésére. Mindkét vendéglátó csoportnak ezúton is köszönetet mondunk a szíves fogadtatásért.

PÉNZPATAKI VIZNYELŐBARLANG

4. ábra

Két csoporttársunk, Kesselyák Péter és Kertész Tamás, tanulmányutat tett Romániában. A kolozsvári és tordai barlangkutatók vezetésével megtekintették a Szkerisorai-jégbarlangot és a Biharban fekvő ponori «Csodavár»-at, amely lenyűgöző méreteivel a morvaországai Macoha-barlang méltó párja. Újukban több bontásra érdemes víznyelőre hívták fel a figyelmet és felvetették egy - esetleg - közös román-magyar kutatótábor létesítésének gondolatát.

A barlangkutatók iránti érdeklődés felkeltése céljából több ízben vezettünk bemutató túrákat a Lórántffy Zsuzsanna és Zalka Máté gimnázium egy-egy érdeklődő tanulócsoportja részére a Ferenchegy-barlangban, szaktanár kíséretében. A székesfehérvári «Alba Regia» barlangkutató csoport is több ízben meglátogatott bennünket.

Nemrégiben felhívtuk a II. ker. Tanács Építési Osztályának figyelmét arra, hogy a Ferenchegy-barlang ujonnan feltárt részei sokhelyen omladékosak, ezért az új blokkházak telepítésénél a barlang-térképet vegyék figyelembe. Felkérésükre megkezdtük a Ferenchegy-barlang alaprajzának a kataszteri térképre történő berajzolását.

Szilvássy Gyula

0000

B E S Z Á M O L Ó

A MISKOLCI BÁNYÁSZ TERMÉSZETJÁRÓ ÉS KARSZTKUTATÓ SZAKOSZTÁLY

1963. ÉVI MUNKÁJÁRÓL.

Az 1963-as kutatási évre előirányzott munkáink három téma köré csoportosíthatók:

1. Feltáró kutatás.
2. Vízföldtani megfigyelések és vizsgálatok.
3. Tudományos ismeretterjesztés.

A tárgyidőszakra kitűzött feladatok teljesítésének mértékéről az alábbiakban számolhatunk be:

- 1.) Kutató tevékenységünket a Bükk-hegység centrumában elhelyezkedő Nagy-femsik középső szakaszán, a Kis-femsik K-i részén és Bükkszentkeresztől D-re végeztük.

Új kutatási területeink kiválasztásánál a döntő szerepet elsősorban a népgazdaság szempontjából igen jelentős nagyobb hidrológiai összefüggések tisztázása, újabb víznyerési, illetve tárolási lehetőségek felkutatása játszotta. Ezért kutatási területeinket - számolva a nehezebb körülményekkel - a forrásszinttől minél távolabb eső részen, az általunk feltételezett vízgyűjtőterület határpontjainál jelöltük ki, s itt kíséreljük meg ezen rendszerek feltárását. Elhatározásunkat azon tény is indokolta, hogy a kutatási pontjainkkal feltételezett hidrológiai összefüggésben lévő Garadna-forrás, Szinva-fóforrás és a Tapolcai-források egyike sem rendelkezik biztos kiindulási alapot szolgáltató barlangvégződéssel. Új kutatási területeinkre való átállás abból a szempontból is célszerűnek látszott, hogy a korábbi hagyományos kutatási területünknek számító «Létrás», s az ettől Ny felé mintegy 5-800 m szélességben húzódó, D-ről agyagpala, É-ről porfirít által lehatárolt mészkő összletől végérvényesen el akartunk szakadni. Korábbi feltárásaink: «Bükkös-forrás» víznyelőbarlangja, Létrás-tetői Szepesi-barlang azon tényről győztek meg bennünket, hogy az agyagpala vonulatról É-i irányban lefutó források barlangképző tevékenységét erősen meghaladó eliszapolódással kell itt számolni, s így e területen a nagyobb összefüggések tisztázására

a továbbiakban sem fog lehetőség nyílni. Mivel új kutatási területeinken (a Kis-fennsík ki vételével) eddig számottevő feltáró tevékenység nem folyt, így kutatási pontjainkon nagyarányú bontási munkákat kellett kezdenünk, melyek évi tevékenységünk súlyponti részét képezték.

2.) Kutatási pontjaink környezetében állandó jellegű felszíni vízfolyások nem ismeretesek, így vízföldtani megfigyelések és vizsgálatok végzésére csak további kutatásaink során, az áramló karsztvíz övének elérését követően fog alkalmunk nyílni. Így a beszámolóban közölt hidrológiai összefüggésekre vonatkozó utalások Várszegi S. elméleti megfontolásaira alapulnak.

3.) A tudományos ismeretterjesztés vonalán új tagtársaink elméleti és gyakorlati oktatásán kívül, munkánk jelentősebb eredményeiről a helyi sajtóban több ízben beszámoltunk, illetőleg az 1963. évi "Barlang-napon" előadást tartottunk.

4.) Feltáró jellegű munkáinkat a kedvezőtlen időjárási viszonyok miatt csak a II. negyedévben tudtuk megkezdeni. Ezt követően munkánk során az alábbi eredményeket értük el:

a.) Az eddig 28 m mélységig ismert Galuzsnyatetői inaktív víznyelőbarlang aknárendszerébe behullott nagy mennyiségű kőtörmelék kiszállítására csak úgy nyílt lehetőség, hogy a jelenlegi barlangfenék felett induló vak aknát a külszinig "fellőtűk". A munkát műszaki csoportunk nyári kutatótáborunk alatt hajtotta végre. Ezt megelőzően több terepbejárást végeztünk ezen területen. Április 4-én hirtelen olvadás következtében érdekes megfigyeléseket eszközölhattunk. Azt tapasztaltuk többek között, hogy Bükkszentkereszt szennyvizei a községet déli irányban elhagyva, a Bika-réten végigfolyva, egy, a barlangunk vonaláig végignyomozható törésvonalon elnyelődnek, s minden valószínűség szerint a Miskolc-Tapolcai hideg forrásokban látnak ismét napvilágot. Itt nagyobb csapadék idején igen kívánatosnak látszik nagyobb méretű vízfestés, vagy sózás végzése.

Középbérci Bányász-barlang", a térképen

b.) Közép-Bércről Ny-ra fellelhető 738-as magassági pont szomszédságában, nagyobb vízgyűjtőterülettel rendelkező teber felső harmadában ÉNy-DK-i irányú hasadék mentén, szálsziklában mélyül. Április hónapban a 3,2 x 2,4 m átmérőjű, nagyjából tojás szelvényű akna 4,5 m-ig volt nyitott. A munka beindulását követő törmelékivódrózás előbb humusz, majd kőtörmelékes nyirok összletet hozott felszínre. A törmelékből nagy mennyiségű recens csont került elő. Legérdekesebb lelet egy teljes emberi csontváz volt, melynek korát a Herman Ottó Múzeum szakemberei 1910-es évekbelinek határozták meg. Mivel a lelet 11,5 m abszolút mélységben 7 m-es törmelék réteg alól került ki, az akna feltöltődése feltehetőleg nem túl régi keletű lehet. Szinte minden órában vártuk, hogy oldaljárat, vagy szűkület vet majd véget a szünni nem akaró törmelék mennyiségnek. Reményeinknek az adott tápot, hogy az akna egyik átmérője a mélység függvényében szűkülő tendenciát mutatott. A szűkülés mértéke azonban meglehetősen lassú. A 24. méterben a nyirokösszlet megszűnt, s azt követően feltehetőleg pleisztocén kora barna kőtörmelékes agyagból csontok már nem kerültek elő. Nyári kutatótáborunkig szinte minden pihenőnapunkat itt töltöttük, s a tábor időtartama alatt is egyik munkabrigádunk állandóan itt tevékenykedett. A nyári tábor zárásakor az aknafenekén 25,3 m-es mélységben, kőtörmelékes agyagban álltunk le. A kitermelt depónia mennyisége mintegy 95-100 m³-re tehető. Feltételezzük, hogy a hatalmas kőtörmelék-dugó az akna összeszűkülésében képződött és álfeneket alkot, vagy pedig a járat megtörése által jött létre. Ha feltevésünk helytálló, akkor a törmelék-dugó áttörésével szabad járatba juthatunk.

A "Bányász-barlang" a kurtabérci terület kulcsponti helyzetét foglalja el. Feltárása esetén beigazolást nyerne azon korábbi nézetünk, hogy a kurtabérci területek vizüket a Szinva-főforrásába adják le, továbbá a feltárást követően megállapítható lenne, hogy a korábban a Pénzpatáki-víznyelőbe beöntött lycopodium spórák eljuthattak-e a Garadna völgyében fakadó Margit-forrásokba.

c.) A lyukasgerinc "Betyár-barlang" krátterszerű tölcserrel indul. Kb. 8 m-ig volt korábban nyitott. Nyári kutatótáborunk alatt a felülről időnként leváló, s a kutatók testi egészségét veszélyeztető kövek felfogására a kritikus szakaszba keretácsolatokat építettünk be, melyek egyúttal a kivódrózott törmelék nagyobb részének deponálására is szolgáltak. A mélyítést követően 29,6 m-nél az aknából kis oldaljáraton keresztül egy 14 m hosszúságú, erősen lejtő hasadék-terembe jutottunk. Itt igen érdekes páfrányszerű cseppkőkép-

zöldmennyek borítják a falat. Az aknabarlang folytatása a terem mélypontján rézsűszerűen elhelyezkedő omladék alján keresendő, s így igen veszélyes feladatnak tűnik. A felmerült nehézségek miatt a barlangtól Ny-i irányban kb. 600 m-re fellelhető, s néhány társunk által az 50-es években 5 m mélységig kibontott "Bánkúti-visszafolyó" néven ismert víznyelőbarlang további feltárásának lehetőségeit is megvizsgáltuk. A lejárati akna fölött emelkedő sziklafal igen rossz megtartású, mállekony volta miatt biztonsági okokból 2-3 m³-t le kellett fejtenünk az élő szikláig. Néhány robbantás meggyőzött bennünket azon ténnyről, hogy a nadrágszerűen kettéágazó akna K-i szára teljesen elszűkül. Ny-i járata pedig csak robbantás-sorozattal tágítható esetleg járhatóvá. A szóbanforgó két víznyelő a dr. Leél Össy Sándor és munkatársai által korábban kibontott "Csipkés-kúti-visszafolyó" barlangjával együtt kétséget kizárólag közös rendszer tagjai, melyek a terület vizeit a Garadna vízrendszerébe táplálják.

d.) Kis-fennsiki munkáinkat Perces bányatelep, s a környező bányaüzemek jobb vizellátási lehetőségeinek megvizsgálása, illetve a tervezett forrásvölgy-i víztárolóval kapcsolatos hidrológiai problémák tisztázása végett kezdeményeztük. November 17-én a Kőlyukbarlangtól KÉK-i irányban, s mintegy 500 m távolságban fellelhető teberben tölcészerű mélyedésre figyeltünk fel. A humuszréteg alatt szálsziklát találtunk, s mintegy 16 óras bontás után november 19-én sikerült a Kis-fennsík eddig feltárt leghosszabb barlangrendszerét felfedeznünk. A kétszintű, kb. 550 m hosszúságú cseppkőbarlang feltárása több korábbi feltevésünket igazolta, melyek döntő jelentőségűek lehetnek a Kis-fennsík barlangrendszerének további kutatásában. Mint tudjuk, a Kis-fennsík, hasonlóan a Bükk központi, Nagy-fennsíkhoz, a negyedkor végi nagymértékű tektonikus mozgások hatására emelkedett ki a környezetéből, s alakult enyhén hullámos felszínű, nagyjából K felé lejtő masszivummá. Barlangfeltárás szempontjából a Kis-fennsík előnyösebb a Nagy-fennsíknál. Döntő fontosságúnak elsősorban azt kell tekintenünk, hogy a Kis-fennsík kiemelkedése kisebb mértékű volt környezetéből, s így a vízgyűjtőterület és az erozióbázis közötti szintkülönbség nem éri el a 100 m-t sem, illetőleg a fennsík sokkal enyhébben lejt K felé. Ebből következően a barlangrendszerek aránylag kisebb mélységekben húzódnak, a járatok lényegesen kisebb esésűek, mint a Nagy-fennsík területen. A vízjáratok formái sokkal összetettebbek, a hasadékjelleg mellett itt az eróziós hatások többször tulsúlyba kerülnek. Az 550 m hosszban feltárt "Vénusz-cseppkőbarlang" alsó szintjén két bányász kutató december hónapban szifonátuszási kísérleteket hajtott végre. Ezt követően azon véleményünk alakult ki, hogy a számtalan életveszélyt magában rejtő, igen szűk alsó barlang továbbkutatása helyett a barlangtól 650 m-re elhelyezkedő, az É-ről D felé húzódó vízgyűjtővölgy É-i peremén a teberi víznyelő megbontása sokkal célszerűbbnek látszik. Itt több napi sziklavésés és tágító robbantások után december 21-én előbb egy szűk vízjáratba, majd nagy magasságú, erősen korrodált falú hasadék-folyosóba jutottunk. Egy agyagszifon átásása után rendkívül nehéz körülmények között sikerült egy újabb vízzel telt, feliszapolt szifonnal a barlang jelenlegi végpontját elérnünk.

Munkáinkat az elkövetkezendő esztendőben minden kutatási pontunkon folytatni kívánjuk.

Várszegi Sándor

Kositzki József

Lapzárta után érkezett hír:

A miskolci bányász barlangkutatók 1964. évi nyári kutatótáborukig a Kurtabérci-zsombolyt 31 m mélységig bontották ki. A kutatótábor alatt további 10 métert sikerült bontással lefele jutni, ott kb. 20 m hosszú közel vízszintes járatba jutottak, amely egy kürtőhöz vezetett. Ennek mélységét ledobott kővel 100 m-re becsülik. A kő hosszú hullás és közben néhány koppanás után csobbanással éri el az üreg fenekét. (Várszegi Sándor telefonjelentése 1964. augusztus 16-án 23 órakor.)

BESZÁMOLÓ

A VÖRÖS METEOR BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1963. ÉVI ALSÓHEGYI ZSOMBOLY

KUTATÓ EXPEDICIÓNJÁRÓL

Hagyományossá váló alsóhegyi zsombolykutató táborunk 1963. évi munkaterülete a csehszlovákiai Szádalmás (Jablonov nad Turnou) és Tornagörgő (Hrhov), valamint a magyarországi Bódvaszilás és Komjátí községek határában volt. Feladatul a korábban felkutatott zsombolyok bejáratának pontos bemérését és újabb zsombolyok felkutatását tűztük ki.

A zsombolyokat az Alsóhegy félreérthetetlenül jellegzetes következő pontjaihoz mértük be: 1.) Hármashatár (XII)39-es országhatárkő), 2.) Fertés-kut, 3.) szabóballagi vadászház, 4.) vecsembükki kilátó torony (háromszögelési gúla) és 5.) sop (tanya, karám). Ezek közül a 2.) és 5.) csehszlovák területen, a 3.) Magyarországon, az 1.) és 4.) az országhatáron található. A koordináta középpontokat a nagyobb kiterjedésű objektumokon pontosan megjelöltük.

A méréseket Zeiss-Dahl-féle redukáló tahiméterrel és bányászkompasszal végeztük. A feldolgozás szerkesztéssel történt. A zsombolyok számozása a mért azimutok nagyságával növekszik.

1963. évben 30 zsomboly szájának pontos bemérésére került sor. A munkát a következő évben folytatjuk. 1963. évi mérési eredményeink:

Viszonyítva:	Szám:	Név:	Azimut:	Távolság: (m)	Ország:	Község:
XII)39 ország-határkő	39)1	Határmenti Barát	49°20' 342°00'	543 85	Csehszl.	Szádalmás
Fertés-kut	F)1	Kut	270°50'	125	Csehszl.	Szádalmás
"	F)2	Óriás	285°00'	520	"	"
"	F)3	Baglyas II.	290°10'	625	"	"
"	F)4	Baglyas I.	297°00'	685	"	"
"	F)5	Fertés	312°50'	247	"	"
"	F)6	Pipa	345°20'	530	"	"
Szabóballagi vadászház	Sz)1	Almási	21°50'	575	Magyaro.	Bódvaszilás
"	Sz)2	Pötty	65°40'	400	"	"
"	Sz)3	Rókalyuk	199°30'	650	"	"
"	Sz)4	Szabóballagi	238°00'	310	"	"
"	Sz)5	Fenyves	330°50'	157	"	"
Sop csorda szállás	G)1	-	76°50'	2.215	Csehszlov.	Tornagörgő
"	G)2	-	83°20'	1.950	"	"
"	G)3	-	89°40'	2.510	"	"
"	G)4	Mészégető	92°30'	2.525	"	"
"	G)5	-	100°50'	1.160	"	"
"	S)1	Kutas	240°10'	145	"	Szádalmás
"	S)2	Marha	259°10'	1.230	"	"
"	S)3	Szárazfás	261°50'	530	"	"

Sop csorda szállás	S)4 S)5	Kettős -	265 ⁰ 30' 278 ⁰ 40'	1.785 1.290	Csehszlov. "	Szádalmás "
Vecsem- bükki kilátó " " " "	V)1 V)2 V)3 V)4 V)5 V)6 V)7	Komjádi Jég I. Komjádi Jég II. - Kilátó Körte - Vecsembükki	70 ⁰ 00' 74 ⁰ 50' 105 ⁰ 10' 179 ⁰ 40' 214 ⁰ 50' 311 ⁰ 00' 325 ⁰ 10'	645 640 1.095 175 215 760 315	Magyarorsz. " " " " " "	Komjádi " " " " " Bódvaszilás

1963. évi expedíciónk során egy eddig ismeretlen zsombolyt is feltártunk. A Komjádi Jég-zsomboly felkeresése közben, annak közvetlen közelében egy kis beszakadásra figyeltünk fel, mely pár méterről megtévesztően zsombolyszerű volt, azonban sekély fenekét avar és humusz takarta. Egyik sarkában a törmelék közt öklömnyi rést találtunk. A biztató formára tekintettel elhatároztuk megbontását, melyhez az első adódó alkalommal hozzá is fogtunk. A bontás helyét szerencsésen választottuk ki és így alig másfél órai munkával, a humusz lefordása és néhány nagyobb szikla kiemelése után megnyílt a zsomboly, s a szűk nyílás kitágítása után megkezdhattuk a leszállást.

A zsomboly, melyet a vele egy töbörben nyíló Komjádi Jég-zsomboly után Komjádi Jég II-nek neveztünk el, 29 m mély, képződményei a szokásos borsókő és cseppkő. Egyetlen érdekessége egy kb. 1 m hosszú görbe cseppkő. Látszólagos érdektelensége ellenére a szokottnál nagyobb jelentőséget tulajdonítunk ennek a zsombolynak.

Egyrészt figyelemreméltó, hogy vele egy töbörben másik zsomboly is található. Ez mind a zsombolyok, mind a töbör genetikájához érdekes adatokat szolgáltathat. Hasonló esetet az Alsóhegyen ezen kívül csak egyet ismerünk, a csehszlovák területen lévő Baglyas-töbörben.

Másodszor: sok hasonló beszakadást ismerünk még a Vecsembükkön és a Komjádi Jég II. zsomboly kibontását biztató kísérletnek tekintjük, melynek alapján más, hasonló jellegű beszakadások kibontását is tervbe vettük. Harminc zsomboly szájának pontos bemérésén túl tehát eredményt értünk el új feltárás vonalán is és új szempontokat nyertünk további kutatómunkánkhoz.

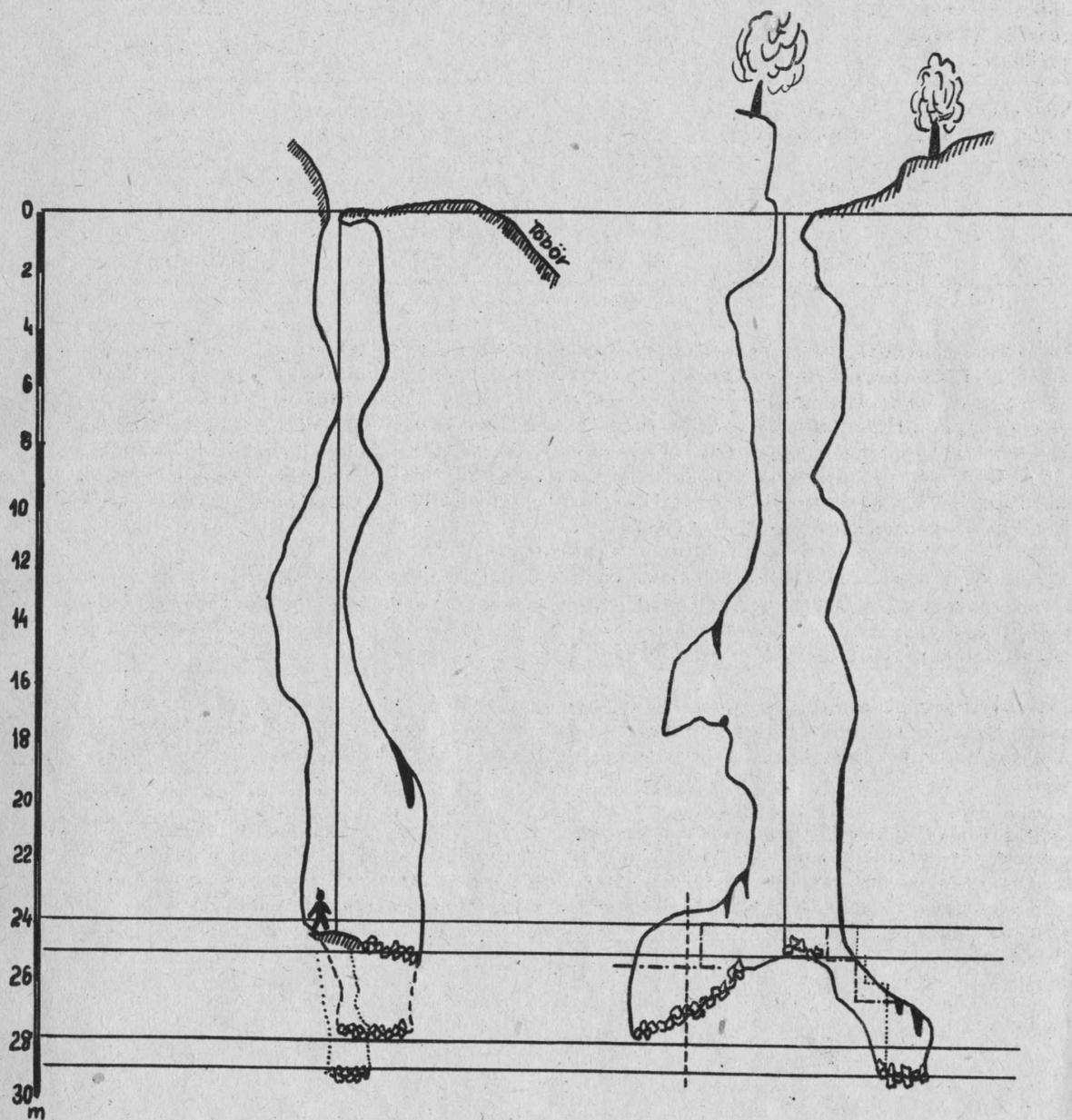
Kósa Attila

Társulatunk irodájában az alábbi kiadványok kaphatók:

Karszt- és Barlangkutatás II. kötet (Évkönyv 1960.)		10.- Ft
Karszt- és Barlangkutatás III. kötet (Évkönyv 1961.)		10.- Ft
Karszt- és Barlang (középlap) 1-6 számai	számonként	6.- Ft
MKBT Tájékoztató régebbi számai	számonként	2.- Ft
Schafarzik-Vendl-Papp: Geológiai kirándulások Budapest környékén. III. kiadás		33.- Ft

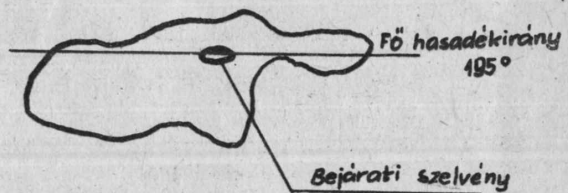
KOMJÁTI JÉG II. ZSOMBOLY

M-1:200

Felmérték: Ferrai S.
Ferrai T.
Kósa A.
Kozák I.
Székely K.
Vincze A.

Szerkesztette: Kósa Attila
Rajzolta: Kovács György

Feltárta a Vörös Meteor barlangkutató csoport
1963. évi expedíciója

1963

JELENTÉS A MÓRICZ ZSIGMOND GIMNÁZIUM FÖLDRAJZI SZAKKÖRE
BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1963. ÉVI MŰKÖDÉSÉRŐL.

Az 1963. évben főleg az Országos Természetvédelmi Hivatal által engedélyezett két fő kutatási területünkön: 1.) az Ūrömi-viznyelőbarlangban és 2.) a váci Naszály viznyelőbarlangjában dolgoztunk. 3.) Ezen kívül még sokfelé végeztünk az országban - főleg Budapest környékén - karsztmorfológiai és didaktikai jellegű kutatásokat.

1.) Az Ūrömi-viznyelőben több őszi kiszállás során helyreállítottuk a nyári záporok folytán beomlott bejárati aknát és kibontottuk a belső eltömődéseket is. Munkánk során ismét felmerült a viznyelő bejárata végleges kiépítésének (kibetonozásának) gondolata, amely biztosítaná Budapest környékének egyetlen aktív viznyelő barlangját a rendszeres újra-eltömődés ellen, és megszüntetné a szinte évenkénti "exhumálás" szükségességét. Erre azonban csoportunk a saját anyagi erejéből képtelen.

2.) A Naszályi-viznyelőben (Sárkánylyuk, Szinlő-barlang) is a nyár elején újra ki kellett bontanunk a már ciusi hóolvadás alkal mával teljesen eltömődött bejárati aknát. Az őszi folyamán viszont csak kisebb méretű "tisztogatásra" volt szükség.

3.) Nagyszámu kutató kiszállásra mentünk a Budai-hegység barlangjaiba (Mátyáshegyi-, Ferenchegyi-, Szemlőhegyi-, Solymári-hévízes-barlangok, Harcsaszájú-barlang, Hétlyuk-zsomboly); a Pilis-hegységbe (Nagy-Kevély, Strázahegy); a pilisi barlangokba (Legény-, Tinnye-, Rókahégyi-, Sátorkőpusztai-barlang); a Gerecse-hegységbe (Öregkovács, Kőpöte, Nagy-Gerecse, Nagy-Pisznice) és barlangjaiba (Pisznicei-barlang, Szelimlyuk, Lengyei-barlang, bajóti Öregkő barlangjai és zsombolyai) és a váci Naszály-hegyre (felszín, Násznép-barlang, Viznyelőbarlang).

A tervezett nagyobb szabásu nyári vértesi és észak-borsodi (Meteor-barlang) kutatóutak technikai okokból - sajnos - elmaradtak.

Dr. Leél-Össy Sándor

o o o o

Karbidlámpa-égők Társulatunk irodájában újból kaphatók:

Egylángú 14 l-es égő	2,10 Ft
Auróra égő	5,20 Ft
Betét Auróra égőbe	1,- Ft

MKBT jelvény Társulatunk irodájában darabonként 10,-Ft-ért kapható.

JELENTÉS A MÓRICZ ZSIGMOND GIMNÁZIUM BARLANGKUTATÓ CSOPORTJA
ÁLTAL A FERENCHEGYI-GÖMBFÜLKÉBEN, 1963-BAN VÉGZETT MUNKÁRÓL

A Ferenchegyén a század első felében több kisebb kőbánya működött. Működésük folyamán néhány kisebb üreget tártak fel. Az egyik ilyen üreget kezdtük kibontani 1962 júniusában.

Az üreg oligocénkori bryozoás márgában alakult ki. Néhány méternyire északra eocénkori nummulinás mészkő található. A rétegek kb. 15-20 fokosan DK felé kibillentek. Az üreg a kibillenés síkjában alakult ki.

Valaha mélyebb lehetett, mert még 2 m-es mélységből is szedtünk ki rozsdás vasdarabokat. Dr. Bertalan Károly közlése szerint 1943-ban az üreg talpa még a bányaudvar szintjében volt. Környékbeli lakosok elbeszélése szerint a háború alatt óvóhelynek használták. Feltöltését a bányafalról leomló törmelék végezte el.

Amikor elkezdtük a bontást, már csak négykézláb lehetett benne közlekedni. Először a fülke keleti felét mélyítettük le kb. 1 m-rel, majd az északi fal mellett ástunk le 3 m-nyire. Itt a falon repedés húzódik, amely teljesen ki van töltve kalcit kristályokkal. A gödör alján azonban hatalmas szikladarabokat találtunk, melyeket nem tudtunk kiemelni. Az omlásveszély is olyan nagy volt, hogy ezen a ponton abbahagytuk a munkát. Még két kalcittal kitöltött repedés van az üregben. Ezeknél is lemélyítettünk egy-egy kutatógödört, de egyelőre eredmény nélkül. A törmelékből sok jól fejlett borsókódarabot szedtünk ki. Sőt az egyik kutatógödör alján már a falon is látható fehér színű borsókó.

Mivel a munkahely elég közel van a felszínhez, csak a hideg- és esőmentes napokat lehet bontásra felhasználni. Nagy nehézséget okoz az is, hogy a kitermelt törmelék nem lehet elhelyezni. A bányaudvart ugyanis elfoglalták kert céljaira. Egyelőre felhalmoztuk az anyagot a fülke előtt, de a már odahelyezett törmelék is utban van.

1964. évi tervünk a fülke teljes szelvényű bontása. Erre egyrészt azért van szükség, hogy a már feltárt nagyméretű sziklatömböket ki tudjuk emelni, másrészt mert egy hévizes eredetű gömbfülkéből bármerre indulhat járat.

Elkészítettük a környék helyszínrajzát, a gömbfülke alaprajzát, hosszmetsetét, valamint szelvényeket. Ezeket a kitöltött szpeleográfiai terepjelentéssel együtt átadtuk a Dokumentációs Bizottságnak. Az üreg bontásával tudomásom szerint eddig senki sem foglalkozott. Többen felkeresték azonban (Dr. Bertalan Károly, dr. Jaskó Sándor, Kalmár László) és feljegyzéseket készítettek róla.

Pelikán Pál

o o o o

JELENTÉS A BEAC TERMÉSZETJÁRÓ SZAKOSZTÁLY BARLANGKUTATÓ
CSOPORTJÁNAK 1963. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

A csoport 1962. őszén a BEAC Tájékoztató és Természetjáró Szakosztálya keretében alakult meg. 1963. őszén az újjáalakult Természetjáró Szakosztályban folytatta munkáját. A csoportban 32 MKBT tag működik, de alkalmanként ennél jóval több érdeklődőt tudunk mozgósítani. Tagjaink túlnyomórészt ELTE TTK geológus és geofizikus hallgatók.

A csoport 1963-ban két helyen végzett feltáró munkát:

1. Fazekas-hegy

A II. kerületi Fazekas-hegyen a Torda utcára néző kőfejtőben, a dachsteini mészkő tektonikusan preformált hasadékaiban kisebb kőfülke van, amelyet a lakosság pincének használ. Az 1962-ben elkezdett feltárás során hévizes eredetű rendszer kibontását kezdtük meg. A munkálatokat 1963-ban folytattuk. Körülbelül 360 munkaórával, 10 m^3 törmelék kiemeléssel kb. 10 m^2 -t haladtunk előre. A munka folytatásakor egy kisebb baleset kapcsán ki-tűnt, hogy a feltárást csak biztosítással tudjuk folytatni. Mivel erre anyagi eszközeink elégtelenek, a munkálatokat ideiglenesen szüneteltetjük.

2. Mátyás-hegy, Keleti-kőfejtő

A III. kerületben, a Mátyáshegy Dunára néző kőfejtőjében régóta ismert üregmaradványok vannak. A gömbfülkékből és hidrotermális hasadékokból álló rendszer igen erősen föltöltődött. 1962-től kezdve több ponton indítottunk feltáró munkát, 1963-ban mintegy 200 munkaóra ráfordításával több helyen haladtunk előre. Bár a helyzet sok reménységre ad okot, eredményt csak hosszabb munkával érhetünk el. A munkálatokat 1964-ben is folytatni kívánjuk.

3. Mindkét munkahely ásványtani és kőzettani feldolgozását elkezdtük. Ugyancsak folyamatban van a területek pontos felmérése, beszíntezése és az objektumok feltérképezése. A térképezési munkát valószínűleg tavasszal befejezzük.

4. 1963-ban folytattuk az eddig ismert, nevezetes barlangok bejárását. Ennek célja egyrészt a tapasztalatszerzés, a mászó- és kötéltechnika teljes elsajátítása, másrészt a Természetjáró Szakosztály érdeklődőinek részvételével turisztikai igények kielégítése. Nagyszerű és laasan hagyományossá váló rendszeres túrákat szerveztünk a Ferenchegy- és az Ördöglyuk-barlangba. Megismerkedtünk a Budapest környéki nevezetes barlangokkal (Hétlyuk-zomboly, Mátyáshegy-, Szemlőhegy-, Pálvölgy-, Báthory-barlangok), valamint az Abaliget-barlanggal.

5. Július 3-13 között az Aggteleki-karszton rendeztünk táborozást. Vendéglátóink az EKME barlangkutatói voltak. Ezen a helyen is köszönetet kell, hogy mondjunk a Vass Imre kutató-ház vezetőségének és személy szerint Papp Ferenc professzor úrnak támogatásáért, amely-lyel lehetővé tették számunkra a táborozást. Az Aggteleki karszton egyrészt tanulmányoz-tuk az EKME barlangkutatóinak munkáját és műszereit, másrészt bejártuk a Baradlát (Re-tekág, Törökmeccsetág), a Béke-, a Vass Imre-, és a Szabadság-barlangot.

6. Az elméleti továbbképzés érdekében tagjaink többször vettek részt a témakörbe vágó előadásokon, melyek egyrészét az egyetem oktatói tartották.

7. A csoport tagjai elindultak december 15-én, a Ferenchegy-barlangban tartott tájékoztató versenyen. Csapataink egy második és egy negyedik helyezést értek el.

A csoport anyagi eszközei nagyon csekélyek. Bár az év folyamán a lámpák kérdését sikerült megoldani, a kutatómunkát a műszaki felszerelés teljes hiánya erősen hátráltatja, és az overallokat már csak a tagok lelkesedése tartja össze. Reméljük, hogy a jövő évben a BEAC és az MKBT támogatásával sikerül majd ezt a kérdést megnyugtatóan rendezni.

A csoport munkáját Kincses Julia, dr. Vörös István és Szeredai László irányítják. A csoport vezetői Kakas Kristóf és Dienes András egyetemi hallgatók.

Kakas Kristóf

o o o o

JELENTÉS AZ 1964. MÁRCIUS 29-30-i

IMOLAI MUNKATURÁRÓL

Csoportunk tervbe vette az imolai Ördöglyuk-viznyelőbarlang újabb tavaszi megfigyelését. Legalkalmasabbnak a húsvéti kettős ünnep látszott. Az időjárás is kedvezett és így utunk nem volt eredménytelen.

A nyelő ottlétünk alkalmával, mintegy 800-900 liter vizet nyelt percenként. A víz hőmérséklete 6 C fok volt. A nyelő környékén sem hó, sem jég nem volt már, de a nyelő szájában körülbelül 90-100 cm vastag jégpáncél állt. A jég alatt folyt a víz a nyelőbe a Kemence elnevezésű kis teremig, amely a bejáratától 3,8 méterre van. A barlangban máshol nem talákoztunk jéggel. A viznek egy része elfolyik a Kemence-terem baloldalán lévő két kis oldalnyílásban. A többi a létrástermi kürtőn zuhan a további járatokba. A belső ácsolatokon az előző időszakban lefolyt nagy olvadás nem okozott rongálódást, csak a barlang Kutyaszorító elnevezésű része felett mosott ki két kisebb ácsolatot, melyek a nyáron kitermelt anyagot tartották. A Kutyaszorító talppontjától 110 cm-re állt a víz szintje. A víz felszínét kb. 60 százalékban hab borította. Ez a vízszint a nyári munka utáni végponttól számítva 4-5 m magasan állt. A víz felületén semmi jel nem mutatott arra, hogy hol tűnik el, bár hosszú ideig figyeltük. Valószínű, hogy pár méterrel a vízszint alatt vagy a végpontnál.

Elgondolásunk az, hogy a továbbiakban a tavalyi végponton folytatjuk a munkát, de azzal párhuzamosan szabaddá tesszük az utat a három évvel ezelőtti lezárt, ugynevezett Patkóhoz, hogy összefüggésüket részletesebben megfigyelhessük. Amennyire lehetőségeink engedik, szeretnénk a felszínre hordani a törmeléket.

Körösi Gyula

o o o o

TÁRSULATI ÉLET

Vezetőségünk január 24-én tartotta ez évi első ülését. Dr. Bogsch elnök kegyelettel emlékezett meg Pávay Vajna Ferenc, Társulatunk Tanácsadó Testülete tagjának elhunytáról. - Miután dr. Dudich Endre lemondott a Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság elnöki tisztéről, utódjául a Vezetőség a MTESZ-nek Társulatunk elnökét, dr. Bogsch Lászlót javasolja. - Dr. Dénes főtitkár előterjesztette a közgyűlés napirendjének tervezetét és jelentést tett a közgyűlés előkészítéséről. - A Vezetőség a közgyűlést február 23-ára tervezi összehívni, ha sikerül erre a napra megfelelő terem biztosítani. - Szilvássy gazdasági titkár előterjesztése alapján a Vezetőség megszabta a közgyűlés elé terjesztendő 1964. évi költségvetés irányelveit. - A Bányászati Kutató Intézetől Társulatunk a vállalt munkákért 10.000.- Ft-ot kapott. A munkák egy részét már elkészítettük, a további része folyamatban van - jelentette dr. Papp Ferenc. - A főtitkár előterjesztette a Budapesti Orvostudományi Egyetemi S.C. bejelentését, hogy keretében barlangkutató csoport alakult Mozsáry Péter orvostanhallgató vezetésével. Az új csoport alakulását a vezetőség tudomásul vette és jóváhagyás végett a Választmány elé terjeszti. A Vezetőség foglalkozott még a közgyűlésen kiadandó emléklapok elkészítésének kérdésével, kiadványaink helyzetével és egyéb folyó ügyekkel.

Választmányunk február 12-én tartotta idei első ülését. Napirendjén a közgyűlés előkészítése szerepelt. A főtitkár bejelentette, hogy megfelelő terem hiányában a közgyűlés időpontja bizonytalanná vált. A társulati tagdíjak újbóli megállapításának ügyében a Választmány határozatot hozott, miszerint javasolja a közgyűlésnek, hogy a rendes tagok évi tagdíját 50.- Ft-ban, az ifjúsági tagokét 20.- Ft-ban állapítsa meg, azzal, hogy a tagdíjak legfeljebb két részletben fizethetők. - A főtitkár előterjesztése a Választmány határozatot hozott az oktatás kérdésében is. Az alapfoku oktatás a jövőben a csoportok feladata, melyhez az Oktatási Bizottság a tematika összeállításával és módszertani útmutatással nyújt segítséget. A Társulat lehetőleg még ez évben szabadegyetem jellegű, magas színvonalú tanfolyamot szervez, melynek előadóiul egyetemi tanárokat és a legkiválóbb szakembereket kéri fel. A tervezet kidolgozását az Operatív Bizottság nevében dr. Kessler társelnök vállalta. - Az emléklapok és érmek odaitélésével kapcsolatos döntés jogát a Választmány ezúttal a Vezetőségre ruházta. - A Választmány a főtitkár előterjesztésére két új csoport, a balatonfüredi «Lóczy Lajos» és a Budapesti Orvostudományi Egyetemi S.C. (OSC) barlangkutató csoportok alakulását jóváhagyta. - A főtitkár ismertette a francia barlangkutatók nemzeti kongresszusára és a Csehszlovák Tudományos Akadémia brnoi nemzetközi speleológiai konferenciájára szóló meghívásokat. - Jelentette, hogy a Pálvölgyi-barlang új világitásának kiépítése megkezdődött és még ez évben elkészül. - A Béke-barlang mesterséges bejáratától a végpontjáig terjedő szakaszának új felmérése befejeződött. Révész Lajos vállalta a barlang többi részének új felmérését is. - Hortolányi Gyula bejelentette, hogy az Autóalkatrészgyár Barlangkutató Csoportja megszűnt. A Tapolcai Munkabizottság keretében ő tovább folytatja munkáját. - Palánkai János a Mátyáshegyi-barlang látogatásával kapcsolatos visszajelzéseket tette szóvá. - A Választmány a felszólalók által felvetett kérdéseket és hozzászólásokat megvitatta. Végül meghallgatta és jóváhagyta Szilvássy gazdasági titkárnak a közgyűlés elé terjesztendő 1963. évi zárszámadását és 1964. évi költségvetés tervezetét.

Vezetőségünk március 18-i ülése a közgyűlés előkészítésével foglalkozott. A kijelölt bizottság javaslata alapján, a Választmány által átruházott hatáskörben, határozatot hozott a kiüntető érmek és oklevelek odaitéléséről. - Meghallgatta és jóváhagyta a Vezetőség a közgyűlés előkészítésével kapcsolatos intézkedésekről szóló jelentéseket és folyó ügyeket tárgyalta.

Közyülésünk március 22-én zajlott le, erről Tájékoztatónk elején részletes beszámolót közöltünk.

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság április 9-én tartotta ez évi első ülését. A MTE SZ keretében működő bizottság elnöki tisztségében ez alkalommal történt meg az úrségváltás. Dr. Dudich Endre professzor lemondását, indokaira való tekintettel, a Bizottság elfogadta. Az elnöki tisztre a MTE SZ Társulatunk elnökét, dr. Bogsch László professzort kérte fel és így a múltban fennállott perszónálunió ismét létrejött. Dr. Turi Istvánné, a MTE SZ főtitkárhelyettese az adott alkalmat felhasználva kérte, hogy a Bizottság a jövőben élénkebb működést fejtsen ki. Együttal felvetette a három lap, illetve kiadvány további fenntartásának kérdését. A hozzászóló bizottsági tagok dr. Kessler Hubert, dr. Papp Ferenc, dr. Dénes György, dr. Bertalan Károly, Balázs Dénes és dr. Bogsch László elnök, hangsúlyozva az egyes kiadványok speciális feladatait és jelentőségét, egyöntetűen mind a három kiadvány fenntartásának szükségessége mellett foglaltak állást. Az ülés a MTE SZ-szel és az abban tömörült tudományos egyesületekkel való fokozottabb együttműködést célzó javaslatok megtárgyalásával fejeződött be.

Sch. L.

o o o o

BESZÁMOLÓ AZ MKBT SZAKOSZTÁLYAINAK ÉS SZAKBIZOTTSÁGAINAK 1963. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

I. Ásvány-közetani szakosztály (Elnöke: Mándy Tamás)

1.) Ásvány-közetani szakbizottság (Vezetője: Mándy Tamás)

A szakbizottság tagjai szakbizottsági és társulati üléseken megvitaták a kalcit és aragonit keletkezésének és átalakulásának problémáit, a cseppkőképződmények szineződésével kapcsolatos kérdéseket stb. A szakbizottság hathatósan segítette a jósvafői kutatóállomás munkáját. A Szakbizottság tagjainak az évkönyvünkben és közlépünkben több cikkük jelent meg.

2.) Karsztkémiái szakbizottság (Vezetője: Dr. Markó László)

A szakbizottság munkájának összefogását nehezíti, hogy vezetője nem tartózkodik Budapesten. Ennek ellenére a szakbizottság tagjai egyénileg értékes munkát végeztek. A főtémák: a magnéziumkarbonát oldódása, a karsztvizek túltelítettségének kérdései, keveredési korrózió stb. A szakbizottság tagjainak több cikke jelent meg az évkönyvünkben és a közlépünkben.

II. Dokumentációs szakosztály (Elnöke: dr. Bertalan Károly)

3.) Bibliográfiai szakbizottság (Vezetője: Schönviszky László)

A jelenleg mindössze két tagból álló bizottság 1963-ban az 1931-35. években magyar barlangtani irodalmának összegyűjtésével foglalkozott. A feldolgozott anyag az évkönyv IV. kötetében jelenik meg. A szakbizottság tagjai számos esetben álltak a Társulat előadói és szakírói rendelkezésére bibliográfiai adatok összeállítása terén és sok alkalommal elősegítették felvilágosításaikkal más szakbizottságok tudományos munkáját.

4.) Fotográfiai szakbizottság (Vezetője: Markó István)

A szakbizottság az éves közgyűlés kapcsán fotó-pályázatot és jól sikerült kiállítást rendezett. Az év folyamán a szerkesztő bizottságok felkérésére a szakbizottság tagjai számos esetben készítettek dokumentum felvételeket különböző barlangokban, a Várbarlangban, a Barlangmuzeumban, külföldi expedíciókon stb.

5.) Kartográfiai szakbizottság (Vezetője: Maucha László)

A szakbizottság munkájának összefogását ugyancsak nehezítette az a tény, hogy a szakbizottság vezetője vidékre került. A szakbizottság tagjai adatgyűjtést végeztek a nemzetközi irodalom felhasználásával az egyezményes barlangtérképek kidolgozására.

6.) Kataszteri szakbizottság (Vezetője: dr. Bertalan Károly)

A kataszteri szakbizottság fő feladatának a magyar barlangkataszter elkészítését tekintti. E több éves munka nagymennyiségű adat begyűjtését követeli meg. Ennek érdekében a szakbizottság széleskörű társadalmi munkát indított meg. Gondos munkával "Szpeleográfiai terepjelentés" űrlapot bocsátott ki és előadásokon, cikkekben ismertette az adatgyűjtés fontosságát és annak módszereit. Az év végéig 48 db terepjelentés készült el közel 150 melléklettel. Ennek feldolgozása folyamatban van. A szakbizottság által megtárgyalt legfontosabb témák a következők voltak: a barlangok kataszteri számokkal való ellátásának módszerei, a barlangok elnevezéseinek egységesítése nevezéstan, nyelvhelyességi és helyesírási szempontból.

III. Élettani szakosztály (Elnöke: dr. Jánossy Dénes)

7.) Egészségügyi szakbizottság (Vezetője: dr. Móri László)

A szakbizottság - vezetőjének huzamos betegsége miatt - érdemleges tevékenységet nem fejtett ki.

8.) Karsztbotanikai szakbizottság (Vezetője: Hazslinszky Tamás)

A szakbizottság 1963. évben alakult. Első feladatául e tudományág megismertetését tűzte ki. Ennek jegyében zajlott le a szakbizottság által a Társulat keretében rendezett első karsztbotanikai szakülés is. A szakbizottság 1964. évre már gazdag programot dolgozott ki.

9.) Zoológiai szakbizottság (Vezetője: dr. Loksa Imre)

1963-ban a szakbizottság tagjai továbbfolytatták ökológiai és detológiai megfigyeléseiket az aggteleki barlangbiológiai laboratóriumban. A Bükkben 16 barlangban végeztek szpeleofaunisztikai gyűjtést és ökológiai tanulmányokat. Ugyanilyen vizsgálatok folytak a bódvaszilasi Meteor-barlangban is.

10.) Őslénytani szakbizottság (Vezetője: dr. Jánossy Dénes)

A szakbizottság tagjai faunisztikai ásatásokat végeztek a pannonhalmi Bencés Gimnázium barlangkutató csoportjának közreműködésével a bakonybéli Szárazgerence (Pörgöllhegyi) barlangban. A szakbizottság vezetőjének két tudományos dolgozata jelent meg a jégkorvégi fauna legújabb barlangi leleteiről. A szakbizottság egyik tagja (Topál György) az Upponyi Kőfülke őslénytani ásatásairól számolt be a Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság ülésén.

IV. Földrajzi szakosztály (Elnöke: dr. Láng Sándor)

11.) Karsztmorfológiai szakbizottság (Vezetője: dr. Leél-Őssy Sándor)

Ez a szakbizottság főleg a karsztkutató földrajzosokat tömöríti sorában. 1963-ban a Társulat keretében négy szakelőadást rendeztek és a különböző folyóiratokban, kiadványokban karsztmorfológusainknak mintegy 15 cikke jelent meg. A szakbizottság tagjai Európa 10 országában végeztek a helyszínen karsztmorfológiai tanulmányokat. Ezen utazásokról számos ismeretterjesztő és élménybeszámoló előadást is tartottak.

12.) Karsztklimatológiai szakbizottság (Vezetője: Csomor Mihály)

A szakbizottság tagjai feldolgozták és publikálásra előkészítették a Baradlában és a Béke-barlangban végzett barlangklíma mérések összefoglaló anyagát. Belekapcsolódtak - szakmai tanácsadással - a Vass Imre-barlangban folyó klímavizsgálatokba. Ismertették közlépünkben a Morvakarsztvidék barlangjaiban végzett mikroklimatikus vizsgálatok eredményeit.

13.) Karszthidrológiai szakbizottság (Vezetője: Magyar Gábor)

E szakbizottság munkájának kibontakozását is akadályozta, hogy vezetője vidékre költözött. Az év során csak egy előadást rendeztek a Társulat keretében (A Bába-völgy hidrográfiai rendszere.) A szakbizottság tagjai elkészítették a tranzistoros víz-ellenállásmérő prototípusát.

V. Földtani szakosztály (Elnöke: dr. Jakucs László)

14.) Geológiai szakbizottság (Vezetője: dr. Jaskó Sándor)

A bizottság tagjainak irányításával a Geológiai Technikum tanulói megkezdték több budai barlang geológiai feldolgozását.

15.) Geofizikai szakbizottság (Vezetője: Holly István)

A cseppkövek korának meghatározása érdekében szcintillációs méréseket végeztek. Előkészületben van Csekő Árpád: "A geológiai kormeghatározás fizikai alapjai" c. tanulmány. A szakbizottság tagjai elkészítették egy terepi termikus műszert, amely hőmérséklet és hőfluxus mérésére alkalmas.

VI. Műszaki szakosztály (Elnöke: dr. Papp Ferenc)

16.) Biztonsági szakbizottság (Vezetője: Benedek Endre)

A szakbizottság előkészítő tanulmányokat folytatott egy barlangkutatói biztonsági szabályzat kidolgozásához.

17.) Felszerelésfejlesztési szakbizottság (Vezetője: Sárvány István)

A szakbizottság első ténykedése az volt, hogy felmérte a kutatócsoportok rendelkezésére álló fontosabb barlangkutatói műszaki felszereléseket. A szakbizottság jelentésében megállapította, hogy a kutatócsoportok - a különböző patronáló szervek támogatásával - általában rendelkeznek a kutatómunkához szükséges legfontosabb felszerelésekkel. Egyedül modern könnyű drótkötélhágcsókban van hiány. A szakbizottság legfőbb tevékenysége ezért arra irányult, hogy a Társulat keretében megfelelő mennyiségű hágcsókészletet hozzon létre. A szükséges anyagokat beszerezték és jelenleg a Műegyetemi barlangkutató csoport közreműködésével mintegy 100 fm hágcsó elkészítése folyik.

VII. Történeti szakosztály (Elnöke: dr. Vértes László)

18.) Ősrégészeti szakbizottság

A szakbizottság év közben nagy figyelmet fordított arra, hogy olyan barlangokban,

amelyek feltételezhetően régészeti leleteket is tartalmaznak üledékeikben, barlang feltáró munka csak az illetékes tudományos szervek engedélyével és bevonásával történhessék. A szakosztály elnöke, Vértes László, a Társulat keretében érdeklődéssel kísért előadást tartott a bükki moustieri és szeleta kulturáról.

VII. Szakosztályokba nem sorolt bizottságok

19.) Ifjúsági Bizottság (Vezetője: Bathó Norbert)

A bizottság 1963-ban említésre méltó munkát nem végzett.

20.) Muzeumi Bizottság (Vezetője: Barátosi József)

A Muzeumi Bizottság patronálja a társadalmi munkával 1961-ben létrehozott és jelenleg szervezetileg a Budapesti Történeti Múzeum keretében működő Barlangtani Múzeumot. 1963. május 1-én megnyitották és a Barlangtani Múzeumhoz csatolták a Vár-barlang egy szakaszát. 1963. decemberében a Bizottság agilis munkája nyomán körjáratot létesítettek a nagyközönség számára hozzáférhető szakaszon. A barlangban jelentős beruházási munkákat indítottak be, a Bizottság szakmai irányításával, a Budapesti Történeti Múzeum anyagi segítségével.

21.) Nemzetközi Kapcsolatok Bizottsága (Vezetője: Heinrich József)

Bár a Bizottság szervezetszerű működést nem fejtett ki, Társulatunk, valamint tagságunk külföldi kapcsolatai 1963-ban tovább bővültek. Társulatunk képviselői részt vettek a stuttgarti nemzetközi karsztmorfológiai szimpóziumon és az athéni speleológiai szimpóziumon. Ezenkívül munkatársaink kb. 20 országban fordultak meg különböző tanulmányutak és expedíciók keretében. Társulatunknak és tagságunknak mintegy 40 ország 250-300 barlangkutatói szervezetével, ill. neves karsztkutatójával van rendszeres kapcsolata.

22.) Oktatási és propagandaügyi Bizottság (Vezetője: Barátosi József)

Az oktatási munkában visszaesés következett be, mivel a tervezett tanfolyamokra kellőszámu jelentkező nem volt, így azok elmaradtak. Jelenleg a Társulat egész oktatási tevékenysége átszervezés alatt áll.

A karszt- és barlangkutatói eredmények propagandáját elsősorban a titkárság irányította. A televízió, a rádió és a napisajtó több alkalommal foglalkozott barlangkutatóink munkásságával. Saját eredményeikről az egyes kutatócsoportok közvetlenül is adtak le közleményeket a sajtónak.

Az MKBT és MKBB szakülésein 1963-ban megtartott

előadások

- 1.) III. 8. Dr. Bertalan Károly: Karszt- és barlangdokumentációnk helyzete (Kataszteri Szakbizottság rendezésében).
- 2.) III.22. Dr. Vértes László: A bükki moustieri és szeleta kultura. (Ősrégészeti Szakbizottság.)
- 3.) IV.5. Balázs Dénes: A különböző klímafeltételek hatása a karsztosodási folyamatra és a karsztos formakincsre. (Karsztmorfológiai Szakbizottság.)
- 4.) IV.19. Dr. Leél-Őssy Sándor: A Gerecse-hegység karsztmorfológiája és barlangjai. (Karsztmorfológiai Szakbizottság.)

- 5.) IV.26. Szentes György: A bódvaszilasi Meteor-barlang környékének kőzetföldtani viszonyai. (Ásvány-kőzettani Szakbizottság.)
- 6.) V. 17. Pályi Gyula: A cseppkőképződmények rétegeinek szinelosztási vizsgálata. (Ásvány-kőzettani Szakbizottság.)
- 7.) V.24. Dr.Kessler Hubert: Sztalagmitgyűrűk értelmezése a perioduskutatás szolgálatában. (MKBB-rendezvény.)
- 8.) X.18. Dr. Dénes György: Az alsóhegyi Bábavölgy hidrográfiai rendszere. (Karszt-hidrológiai Szakbizottság.)
- 9.) XI.1. Dr. Jakucs Pál: A karsztok és a növényzet kapcsolata. (Karsztbotanikai Szakbizottság.)
- 10.) XI.29. Balázs Dénes: A karsztalok jelentősége a karsztikronológiában.
- 11.) Csekő Árpád: A Svaitisen-vidéki karszt. (Karszt-morfológiai Szakbizottság előadásai).
- 12.) XII.13. Czajlik István: Beszámoló a Görögországi Nemzetközi Barlangkutató Szimpóziumról.
- 13.) XII.19. Topál György: Óslénytani ásatások az Upponyi-kőfülkében. (MKBB. rendezésében).

Balázs Dénes

o o o o

FOTOPÁLYÁZATUNK DIJNYERTESEI

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1964. évi fotopályázatának elbírálására alakult bizottság átvizsgálta a pályázatra beküldött képanyagot és az alábbi döntéseket hozta:

Első díjat nyert: Magyar Gábor "Részlet a Béke-barlang "Jó szerencse"-területéből" című képével. Jelige: Jó szerencse. Díj: 1 db műanyag fejtámla és Schafarzik-Vendl-Papp: Geológiai kirándulások Budapest környékén című könyve.

Második díjat nyert Hazslinszky Tamás "Folyosórészlet a Béke-barlangban" című képével (I.). Jelige: Dolina. Díj: 1 db bőr fejtámla és a fenti könyv.

Harmadik díjat Várszegi Sándor nyerte "A Szabó-család (részlet a Vénusz-barlangból)" című képével. Jelige: Aramis. Díj: 1 db bőr fejtámla.

A Biráló Bizottság elnöke: Markó István sk.
tagjai: Dr.Bertalan Károly sk.
Dr.Balázs Dénes sk.

INHALTSVERZEICHNIS

	Seite
Mineral-Geologisches Institut der Universität für Bau- und Verkehrswesen 100 Jahre. (Dr. László Bogsch)	22
Dr. László Bogsch: Presidialeröffnungsrede an der Generalversammlung der Ungarischen Gesellschaft für Karst- und Höhlenforschung am 22. III. 1964.	23
László Schönviszky: Unsere Generalversammlung (Kurze Übersicht der Berich- ten, Einsprachen und gefassten Beschlüssen der Generalversammlung)... .	26
Gyula Szilvássy: Schlussrechnung vom 1963. und Voranschlag für 1964. der Ung. Gesell. f. Karst- und Höhlenforschung	29
Dr. György Dénes: Forschung der karsthydrographischen Zusammenhänge am Nord- borsoder Alsóhegy. (Anzeige der in Frühling dieses Jahres vollbrachten Wasserfärbungen und als deren Ergebnis erkannten karsthydrographischen Zusammenhängen)	30
László Rónaki: Bemerkungen zur "speleographischen Terrainmeldung". (Bemer- kungen und Vorschläge zu einigen Rubriken des im vorigem Jahre ausge- gebenen Meldungsblanketten)	33
ÜBER DIE TÄTIGKEIT DER FORSCHERGRUPPEN 36-52	
Bericht der Höhlenforschergruppe der Zollwache von 1963. (Gy. Szilvássy) - Bericht über die Arbeit der Bergmannsforschergruppe in Miskolc in 1963. (J. Kositzky - S. Várszegi) - Bericht über die alsóhegyer Doline- forscherexpedition der Höhlenforschergruppe Vörös Meteor im Jahre 1963. (A. Kósa) - Bericht über die Tätigkeit der Höhlenforschergruppe des Gymnasiums Zsigmond Móricz im Jahre 1963. (Dr. S. Leél-Óssy) - Bericht über die Arbeit der Höhlenforscher des Gymnasiums Zsigmond Móricz in der Kugelnische von Ferenchegy im Jahre 1963. (P. Pelikán) - Bericht über die Tätigkeit der Höhlenforschergruppe des BEAC im Jahre 1963. (K. Kakas) - Bericht über die Arbeitstour der Höhlenforscher- gruppe des KÖZÉRT am 29-30. März 1964. in Imola. (Gy. Körösi)	
GESELLSCHAFTSLEBEN 52-58	
Presidialsitzung am 24. I. 1964. (L. Sch.) - Ausschusssitzung am 12. II. 1964. (L. Sch.) - Presidialsitzung am 18. III. 1964. (L. Sch.) - Sitzung des Ungarischen Karst- und Höhlenforscherkomitees am 9. IV. 1964. (L. Sch.) - Bericht über die Tätigkeit der Fachsektionen und Fachkomiteen der Ungarischen Gesellschaft für Karst- und Höhlenforschung im Jahre 1963. (D. Balázs) - Sieger des Photowettbewerbs.	

T A R T A L O M

	Oldal
100 éves az ÉKME Ásvány-Földtani Tanszéke (Dr. Bogsch László)	22
Dr. Bogsch László: Elnöki megnyitóbeszéd az MKBT 1964. III. 22-i közgyűlésén	23
Schönviszky László: Közgyűlésünk	26
Szilvássy Gyula: Az MKBT 1963. évi zárszámadása és 1964. évi költségvetése	29
Dr. Dénes György: Karszthidrográfiai összefüggések kutatása az észak-borsodi Alsóhegyen	30
Rónaki László: Megjegyzések a "szpeleográfiai terepjelentés"-hez	33
 KUTATÓCSOPORTJAINK MUNKÁJÁRÓL	
A Vámórségi Barlangkutató Csoport 1963. évi beszámolója (Szilvássy Gyula)	36
Beszámoló a Miskolci Bányász Természetjáró és Karsztkutató Szakosztály 1963. évi munkájáról (Kositzki J. - Várszegi S.)	43
Beszámoló a Vörös Meteor Barlangkutató Csoport 1963. évi alsóhegyi zombolykutató expedíciójáról (Kósa Attila)	46
Jelentés a Móricz Zsigmond Gimnázium Földrajzi Szakköre Barlangkutató Csoportjának 1963. évi működéséről (Dr. Leél-Össy Sándor)	49
Jelentés a Móricz Zs. Gimnázium Barlangkutató Csoportja által a Ferihegyi gömbfülkében 1963-ban végzett munkáról (Pelikán Pál)	50
Jelentés a BEAC Természetjáró Szakosztály Barlangkutató Csoportjának 1963. évi munkájáról (Kakas Kristóf)	51
Jelentés a KÖZÉRT Barlangkutató Csoport 1964. márc. 29-30-i imolai munkaturájáról (Körösi Gyula)	52
 TÁRSULATI ÉLET	
Vezetőségi ülés 1964. január 24-én (Sch.L.)	53
Választmányi ülés 1964. február 12-én (Sch.L.)	53
Vezetőségi ülés 1964. március 18-án (Sch.L.)	53
A Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság 1964. április 9-i ülése (Sch.L.)	54
Beszámoló az MKBT szakosztályainak és szakbizottságainak 1963. évi munkájáról (Balázs Dénes)	54
Fotopályázatunk díjnyertesei	58